

Verzetsstrijder en oorlogsslachtoffer

Piet van Riel

't Schoor, Heemcentrum voor Udenhout en Biezenmortel.
Auteur: Henk Peters.

INHOUDSOPGAVE

1. Waarom dit artikel geschreven werd.	blz. 3
2. Het dagelijks leven van Piet van Riel.	blz. 4
3. Zijn militaire dienstperiode.	blz. 9
4. De mobilisatie van het Nederlandse leger.	blz. 13
5. De Peel-Raamstelling.	blz. 14
6. Samenvatting van Gevechtsverslagen van het Ile bataljon van het 17 ^e Regiment Infanterie.	blz. 15
7. Verslag van hulpaalmoezenier M. Jans.	blz. 19
8. Piet als krijgsgevangene te Neubrandenburg.	blz. 22
9. Piet zit in het Verzet.	blz. 24
10. Piet sneuvelt als lid van de Binnenlandse strijdkrachten bij landgoed Valkenhorst.	blz. 25
11. Het verdere leven van weduwe Riek van Riel.	blz. 28
12. Brief met blijk van medeleven van Koningin Wilhelmina.	blz. 29
13. De familie van Riek van Riel - van der Bruggen.	blz. 32
14. Overplaatsing van het graf van Piet naar Nationaal Ereveld Loenen.	blz. 35
15. Nationaal Ereveld Loenen.	blz. 38
16. Het graf van Piet van Riel op Nationaal Ereveld Loenen.	blz. 41
17. Het Philipsmonument in Eindhoven.	blz. 42
18. Het Bevrijdingsmonument in Eindhoven.	blz. 47
19. Monument voor het Regiment Stoottroepen in Beneden-Leeuwen.	blz. 49
20. Ere galerij voor Brabantse gesneuvelden en verzetsstrijders.	blz. 52
21. De naam van Piet van Riel op het gedenkbord in Udenhout.	blz. 53
22. Geraadpleegde bronnen.	blz. 54
23. Fotomateriaal en familiestukken	blz. 55
24. Dankwoord	blz. 56

Nationaal Ereveld Loenen.

Waarom dit artikel geschreven werd.

In juni 2017 kreeg 't Schoor, Heemcentrum voor Udenhout en Biezenmortel, het verzoek van het Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) om gegevens te verstrekken ten behoeve van een digitale eregalerij, waarin alle Brabantse verzetsstrijders en gesneuvelde soldaten komen staan vanaf de Tweede Wereldoorlog.

Het BHIC had al wat voorwerk verricht en stuurde 't Schoor een namenlijst toe. Daarbij stond ook Petrus Wilhelmus (Piet) van Riel, geboren in Udenhout op 19 januari 1908 en gesneuveld op 19 september 1944 te Leende, als soldaat van de Stoottroepen Commando Brabant.

De naam van soldaat P.W. van Riel was bij 't Schoor onbekend. Reden om een diepgaand onderzoek in te stellen, mede omdat de naam van Piet van Riel dan ook op het gedenkbord in het kapelletje aan de Schoorstraat moet komen staan.

Kapelletje aan de Schoorstraat.

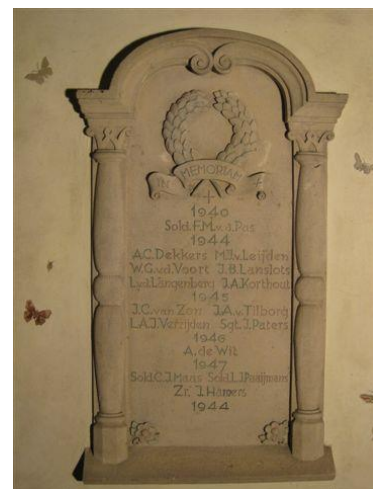
Het kapelletje werd gebouwd uit dankbaarheid, omdat Udenhout en Biezenmortel, dat toen nog deel uitmaakte van de gemeente Udenhout, het er in de oorlog betrekkelijk goed van afgebracht hadden. Tegelijkertijd diende het kapelletje ook ter nagedachtenis aan de Udenhoutse slachtoffers uit de W.O.II en in Nederlands-Indië alsmede de geallieerde militairen, die bij de bevrijding van Udenhout en Biezenmortel gesneuveld waren.

Rechts in het kapelletje bevindt zich een gedenksteen met de namen van de vijftien Udenhoutse mensen, die tijdens de W.O. II en in Nederlands- Indië omkwamen.

Dat de naam van Piet van Riel vlak na de oorlog niet op de gedenksteen in het kapelletje werd vermeld, is eigenlijk onbegrijpelijk. Waarschijnlijk hangt dit samen met het feit, dat Piet in 1931 van Udenhout naar Eindhoven verhuisde.

Zijn neef, Ad van de Wouw uit de Lindenlaan, heeft meer dan 30 jaar geleden wel terloops melding gemaakt van de geschiedenis van zijn oom. Maar hij ging ervan uit dat oom Piet door zijn verhuizing een Eindhovenaar was geworden.

Bovendien wist de familie weinig over de verhuisde oom en er was toentertijd geen verdere informatie over hem voorhanden. 't Schoor bestond toen ook nog niet, zodat een gedegen onderzoek dus niet van de grond kwam.

Het gedenkbord zonder de naam van P.W. van Riel.

Het dagelijks leven van Piet van Riel.

De ouders van Piet (P.W.) van Riel waren Joan van Riel, die getrouwd was met Hanneke van den Bersselaar uit Sint Oedenrode. Zij woonden Slimstraat 47 en kregen zes kinderen, waarvan Piet de jongste was. Hij werd geboren op 19 januari 1908.

Piet ging naar de lagere school en werd tuinman op Huize Vincentius in Udenhout. Daarbij hoorde ook de taak van stoker van de verwarmingsketel in de kelder. Vanaf welk jaar hij daar begon met werken, is onbekend, maar waarschijnlijk zal dat begin jaren `20 zijn geweest.

Uit de openbare registers van de bevolkingsregistratie van de gemeente Eindhoven blijkt, dat Petrus Wilhelmus van Riel zich op 27 oktober 1931 in Eindhoven vestigde op het adres Don Boscostraat 3. Als beroep werd tuinman vermeld.

ADRES BINNEN DE GEMEENTE		
STRAAT ENZ.	No.	Ten huize van (Gebouw, Gesticht, enz.):
Don Boscostr.	3	RK Gezellenhuis

Inschrijving in de gemeente Eindhoven op 27 oktober 1931.

Op dit adres was het RK Gezellenhuis "Ons Thuis" gevestigd, dat onder leiding stond van de Zusters uit de Choorstraat in Den Bosch. Het complex bestond uit een logement voor katholieke jonge mannen (Gezellenhuis), een zusterhuis en een weeshuis.

R.K. Gezellenhuis "Ons Thuis" te Eindhoven.

(Foto: beeldcollectie www.eindhoven-in-beeld.nl)

Huize Vincentius in Udenhout werd ook door de Zusters uit de Choorstraat geleid. Het is dan ook zeer aannemelijk, dat Piet mede op hun voorspraak bij de opening van het R.K. Gezellenhuis in 1931 daar als tuinman in dienst is getreden en stoker is geweest. Waarschijnlijk is daar ook onderstaande foto genomen.

In Huize Vincentius in Udenhout zijn de raamsponningen namelijk verticaal en stond de stookketel juist andersom, aangezien het rookkanaal zich in de wand tegenover de ramen bevond.

Piet van Riel als tuinman/stoker in Eindhoven.

Op 3 juni 1935 huwde Piet in Helvoirt met Hendrika (Riek) van der Bruggen. Zij werd geboren op 15 december 1909 te Helvoirt als dochter van Franciscus van der Bruggen en Antonia den Otter, die aan de Loonsebaan woonden.

Drie dagen na zijn huwelijk liet Piet zich op 6 juni 1935 uitschrijven in Eindhoven en vestigde hij zich met zijn vrouw in Geldrop op het adres Leeuwenstraat 82.

Als beroep werd bij de inschrijving in de gemeente Geldrop tuinman vermeld. In de huwelijksakte staat huisknecht. Het is dus mogelijk dat Piet een betere baan had aanvaard en niet meer bij het R.K. Gezellenhuis werkte. Anders zou hij waarschijnlijk vanwege de reisafstand niet naar Geldrop verhuisd zijn.

Uit hun huwelijk zijn geen kinderen geboren.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z
Inschrijvingen												Naam: ~~Riel van~~													
29.10.1931												Voornaam: ~~Petrus~~ <i>Wilhelmus</i>													
Geboortedatum: 19 Jan 1908												Geboorteplaats: <i>Udenhout</i>													
Burgerlijke staat: <i>6.</i>												Godsdienst: <i>R.C.</i>													
Geslacht: <i>46.</i>												Ambt, beroep of bedrijf: <i>Tuinman</i>													
Datum van vestiging: 29.10.1931												Vorige woonplaats: <i>Udenhout</i>													
Overgenomen den:												Van gezinskaart:													
Datum van vertrek: 6-6-1935												Waarheen vertrokken: <i>Geldrop Leeuwenstr. 82.</i>													
Overgeschreven den:												Op gezinskaart:													
Datum van overlijden:												Opgave wettig domicilie:													
Nationaliteit: <i>Ned.</i>												Aanmerkingen: <i>3429 Geticht. Z.O.Z.</i>													
32502																									

Uitschrijving uit de gemeente Eindhoven op 6 juni 1935.

NAAM EN VOORNAMEN VAN HET HOOFD																			
<i>Coll</i> <i>van Riel P. W. - H. Buzzen</i>																			
VOLGENUMMER	GESLACHTENAAM (Geslachtsnaam der vrouw)	VOORNAMEN (Voluit geschreven)	BEGROEPING der vrouw (Art. 24, § 1, sub a)	DEP. Tellingssig en jaar van geboorte	PLAATS VAN GEBORTE	BURGERSHAAP GEBORTE van personen van 18 jaar of meer van personen van 14 jaar of meer van personen van 12 jaar of meer van personen van 10 jaar of meer van personen van 8 jaar of meer van personen van 6 jaar of meer van personen van 4 jaar of meer	NATIONALITEIT	AMBT, BEROEP OF BEDRIJF	INSCRIFING IN HET BEVOLKINGSREGISTER	AFSCRIFING UIT HET BEVOLKINGSREGISTER	DAAG Tellingssig en jaar van overlijden	AMMERKINGEN EN (Art. 24, § 4 sub b)							
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.
1	<i>Riel van</i>	<i>Petrus Wilhelmus</i>	<i>m</i>	<i>19-1-08</i>	<i>Udenhout</i>	<i>H</i>	<i>Ned</i>	<i>Tuinman</i>	<i>6-6-35</i>	<i>Geldrop</i>	<i>Leeuwenstr. 82</i>								
2	<i>Buzzen van der</i>	<i>Hendrika</i>	<i>v</i>	<i>15-12-09</i>	<i>Helmond</i>	<i>H</i>	<i>Ned</i>	<i>2010/01</i>	<i>2-6-35</i>	<i>Helmond</i>	<i>19-13</i>								

Inschrijving in de gemeente Geldrop, Leeuwenstraat 82 met als beroep: tuinman.

1935

№ 9

Heden drie Juni negentienhonderd vijf en dertig, zijn voor mij, Ambtenaar van den burgerlijken stand der gemeente HELVOERT, in het openbaar in het huis der gemeente verschenen, ten einde een huwelijk aan to gaan:

van Riel, Etoud, geboren te Helvoert en wonende te Eindhoven, kinderloos, geboren en wonende te Helvoert, vader van: van Riel, Savaant, geboren te Helvoert en wonende te Helvoert, vader van: van den Berstlaer, Johanna, overleden; en van der Bruggen, Hendrika, geboren en wonende te Helvoert, vader van: van der Bruggen, Franciscus, oud zeventien en vijftig jaren, landbouwer en vader van: den Otter, Antonia, oud vijftig jaren, kinderloos, beiden wonende te Helvoert.

De vader van den bruidegom en de ouders van de bruid, voornemens en hierbij tegenwoordig, verklarende hunne toestemming te verleenen tot het aangaan van dit huwelijk.

De afkondiging van dit huwelijk is zonder stuiting geschied alhier en te Eindhoven den elfden Mei

laatstleden. Ik heb de aanstaande echtgenooten afgevraagd of zij elkander nemen tot echtgenooten en getrouwelijk de plichten zullen vervullen, welke door de wet aan den huwelijken staat zijn verbonden. Nadat dozo vragen door hen bevestigend beantwoord werden, heb ik, in naam der wet, uitspraak gedaan, dat zij door het huwelijk aan elkander zijn verbonden. Als getuigen waren tegenwoordig: van der Bruggen, Bastiaan, vader van den bruid, oud zeventien en twintig jaren, spersman, wonende te Helvoert; en van der Voort, Laurentius, oud twee en zestig jaren, landbouwer, wonende te Helvoert.

Waarvan akte, welke overeenkomstig de wet is voorgelezen.

P. W. v. Riel.
 H. v. d. Bruggen
 A. v. Riel
 J. v. d. Bruggen
 Et den Otter
 M. v. d. Bruggen
 L. v. d. Voort

G. Compmaars

Huwelijksakte met als beroep: huisknecht.

Trouwfoto 1935

Een aantal jaren later veranderde Piet van beroep en het echtpaar verhuisde. Uit het niet openbare persoonskaartenbestand 1938-1994 van de gemeente Eindhoven blijkt, dat het echtpaar Petrus Wilhelmus van Riel en Hendrika van der Bruggen op 12 augustus 1938 verhuisde naar het adres Hoogstraat 230 te Eindhoven. Als beroep werd vermeld: perser Philitefabriek. Wat de reden van Piet is geweest om van beroep tuinman (of huisknecht) over te stappen naar perser is onbekend. Misschien dat een veel hoger uurloon vanwege ploegendienst daaraan ten grondslag heeft gelegen.

Philips mocht zijn producten geen bakeliet noemen. Daarom introduceerde de Philips octrooiafdeling op 16 mei 1930 officieel het handelsmerk "Philite." Philips was tot 1940 de grootste kunststoffabrikant in Nederland. Er werd gewerkt in 3 ploegen, want de hoge investeringen in persen en matrijzen maakte het nodig om 24 uur per dag te werken. Hiermee werden producten gemaakt voor o.a. de elektronische industrie, maar er werden ook huishoudelijke artikelen vervaardigd.

De archivaris van Philips Company Archives kon ons niet aan gegevens helpen over Piet van Riel en mailde: *"Ten eerste wil ik u laten weten dat wij in ons archief geen personeelsdossiers bewaren in verband met wettelijke regelingen over privacy. Soms is er uit andere bronnen informatie te halen, maar we hebben geen gegevens van de heer P.W. van Riel over zijn indiensttreding of zijn taken. Enige informatie wat betreft Philite, de Philipsnaam voor bakeliet, kunt u via deze link vinden: <http://www.philips-historische-producten.nl/philite-nl.html>."*

Zijn militaire dienstperiode.

Piet van Riel is in militaire dienst geweest en was met nog elf andere Udenhouters op dezelfde kazerne in Venlo gelegerd. Eén van zijn dienstmakkers was Leen Bouwens uit de Kuil. Van Leen is een foto gemaakt op exact dezelfde locatie als die van Piet.

Leen Bouwens.

Piet van Riel.

Dienstplichtkaart van Piet van Riel.

1928	van Riel, Petrus Wilhelmus	†
08 01 19 006		
Geboren op	19 Januari 1928 te Udenhout.	
Vader	Adrianus Cornelis	
Moeder	van den Borselaar, Johanna	
Ingelijfd (i. p.)	op 19 Juli 1928 als G. D. van de lichter 1928	
uit	Udenhout	lot.nr. 7.
bij	het 17 ^e Regiment infanterie.	
19.9.44 te Udenhout gesneuveld B 6.		
	1 September 1928	groot verlof.
	8 September 1928	terug.
	24 September 1928	groot verlof.
	14 September 1928	terug.
	22 September 1928	groot verlof.
	28 September 1928	terug.
	5 October 1928	groot verlof.
	23 maart 1929	terug.
	1 April 1929	groot verlof.
	11 April 1929	terug.
	15 Juni 1929	17 No 12 1929
M. i. v.	19	ontslagen wegens
Ⓜ 11744 - 140		

De aantekening "Gesneuveld B 6" op de voorkant van de dienstplichtkaart van Petrus Wilhelmus van Riel, betekent, dat dit doorgegeven is aan de Oorlogsgravendienst.

Beroep <i>landbouwers leucht</i>	
Onderwijs <i>gla. doord.</i>	
Lengte 1 m <i>667</i> mm. Gewicht _____ kg. Index _____	
	Aant. keuringsraad. Aant. herkeuringsraad.
a. Opgegeven gebreken.	
b. Bij tijdelijke ongeschiktheid: nr. keuringsregl.	
c. Bijzondere bevindingen.	
Minder geschikt geacht voor: _____	
Dient als vrijwilliger bij: <i>P.L.S. van 10 Dec. 26 t/m 19 Juli 28</i> <i>Landstrijd bij d. V.V. 's-Hertogenbosch</i>	
Reden van Inlijving buiten tegenwoordigheid: <small>(N.B. In geval van vrijstelling en uitsluit ook de beschikking of het besluit en den termijn of den datum van eenslating te vermelden.)</small>	
Opmerkingen. A. P. I. _____	
_____, 19 _____ De Burgemeester,	

Achterkant dienstplichtkaart.

Uit de Dienstplichtkaart van Piet blijkt verder het volgende:

Voorafgaand aan zijn indiensttreding als gewoon dienstplichtige was Piet, evenals Leen Bouwens, al een verbintenis aangegaan bij de Vrijwillige Landstorm (V.L.S.), waar hij laatstelijk was ingedeeld bij het Landstormverband 's-Hertogenbosch.

De Vrijwillige Landstorm was opgericht bij het uitbreken van de Eerste Wereldoorlog op 4 augustus 1914. Deze militaire eenheid werd gevormd om de grote stroom vrijwilligers (circa 20.000), die Nederland wilde helpen beschermen bij het uitbreken van de Grote Oorlog, in goede banen te leiden en een plek te geven in de krijgsmacht. Ook na de W.O. I bleef de Vrijwillige Landstorm bestaan.

Genoemde verbintenis van Piet bij de V.L.S. heeft geduurd van 10 december 1926 tot 19 juli 1928, gelijk aan die van Leen Bouwens. Op laatstgenoemde datum werd Piet ingelijfd als gewoon dienstplichtige en daarmee werd de verbintenis bij de Vrijwillige Landstorm automatisch als beëindigd beschouwd.

Op 19 juli 1928 werd Piet in persoon (i.p.) ingelijfd als gewoon dienstplichtige (G.D.) van de lichte 1928, 1^e Ploeg, uit de gemeente Udenhout, onder het lotingsnummer 7 en is opgekomen in werkelijke dienst voor het vervullen van zijn eerste oefening. Volgens de dienstplichtwet van 1922 bestond in Nederland voor elke lichte afzonderlijk nog een loting, wie in militaire dienst moest.

Piet werd samen met elf andere Udenhouters ingedeeld bij het 17^e Regiment Infanterie dat in garnizoen lag op de Infanteriekazerne te Venlo (Blerick, Limburg), die op een niet nader bekend tijdstip in 1934 de naam "Frederik Hendrik" kazerne zou krijgen.

Infanteriekazerne Venlo (Blerick).

Twaalf Udenhoutse wapenbroeders in Venlo op vooroefening in 1928.

*Bovenste rij vlnr.: Toon Smits, **Leen Bouwens**, Kees van Geel, Jo Swaans, Piet Bertens, Piet van Kollenburg. Tweede rij vlnr.: Wim Blankers, **Piet van Riel**, instructeur een 2e luitenant, Jan Moonen, Frans Schapendonk. Liggend links: Janus Brekelmans. Liggend rechts Dré van Gorkum. (Op de foto staan het geweer M 95 en de Lewismitrailleur M 20 afgebeeld.)*

Op 1 september 1928 had Piet van Riel zijn eerste oefening volbracht en werd hij, evenals zijn maat Leen Bouwens, met groot verlof huiswaarts gezonden. Dat dit ook gold voor de andere tien Udenhouters is zeer waarschijnlijk. Aangezien geen dienstplichtkaarten van de andere tien bekend zijn, is dit echter niet zeker. De data van de dienststaten van Piet en Leen lopen nagenoeg synchroon en ook hebben beide families getuigd, dat zij samen in dienst zaten en krijgsgevangen zijn geweest. Daarom zal in dit artikel ook alleen maar over hen tweeën gesproken worden.

Op 10 september 1931 werd Leen Bouwens teruggeroepen in werkelijke dienst voor een herhalingsoefening, maar werd op dezelfde dag met groot verlof gezonden. Piet van Riel was niet opgeroepen. Hier loopt hun dienstplicht niet synchroon.

Op 8 september 1932 werd Piet teruggeroepen in werkelijke dienst voor een eerste herhalingsoefening en opnieuw gelegerd op de Infanteriekazerne te Venlo.

Op 24 september 1932 was deze eerste herhalingsoefening ten einde en werd hij met groot verlof huiswaarts gezonden. Leen Bouwens was niet opgeroepen en dit is de laatste keer, dat hun dienstplicht niet synchroon loopt.

2^e van links: Leen Bouwens. 3^e van links: (met pijp) Piet van Riel.

Op 10 september 1934 werd Piet samen met Leen Bouwens teruggeroepen in werkelijke dienst voor een tweede herhalingsoefening. Beiden werden opnieuw gelegerd op de kazerne te Venlo, die inmiddels de naam "Frederik Hendrik" kazerne droeg. Op 22 september 1934 is ook deze tweede herhalingsoefening ten einde en werden zij weer met groot verlof huiswaarts gezonden.

Op 28 september 1938 werden Piet en Leen andermaal onder de wapenen geroepen. Deze keer op grond van een Buitengewone Oproep Uitwendige Veiligheid (B.O.U.V.) en weer gelegerd op de "Frederik Hendrik" kazerne te Venlo. Deze Buitengewone Oproep Uitwendige Veiligheid hield verband met de zogenaamde "Sudetencrisis" (veroorzaakt door Hitler) die de aanleiding vormde voor een gedeeltelijke mobilisatie van het Nederlandse leger. Op 5 oktober 1938 werden zij met groot verlof huiswaarts gezonden.

Op 23 maart 1939 werden Piet en Leen opnieuw teruggeroepen in werkelijke dienst voor een derde herhalingsoefening en andermaal gelegerd op de "Frederik Hendrik" kazerne. Op 1 april 1939 was deze derde herhalingsoefening ten einde en werd Piet wederom met groot verlof huiswaarts gezonden. Leen was wegens ziekte al op 24 maart met groot verlof gestuurd.

De mobilisatie van het Nederlandse leger.

Op 28 augustus 1939 begon de algemene mobilisatie van het Nederlandse leger, dat uiteindelijk over 300.000 manschappen beschikte.

Op 11 april 1939 keerde Piet, samen met zijn dienstmakker Leen Bouwens, wederom terug onder de wapenen in verband met de zogenaamde “voormobilisatie” en ze werden in eerste instantie weer gelegerd op de “Frederik Hendrik” kazerne.

Om verveling tegen te gaan, werden de soldaten geactiveerd allerlei activiteiten te organiseren. In een legerorder staat: “De Opperbevelhebber van Land- en Zeemacht heeft het wenschelijk geoordeeld om bijzondere verrichtingen op het gebied van Ontwikkeling en Ontspanning der gemobiliseerden te beloonen. Daarvoor is de vorm gekozen van een legpenning, welke bij wijze van O en O-medaille kan worden uitgereikt aan gegadigden, als erkenning van hogerhand voor geleverde prestaties.”

De O en O-medaille.

De eerste medaille voor Ontwikkeling en Ontspanning werd uitgereikt aan een soldaat die de schaaksport onder de dienstplichtigen stimuleerde.

De weduwe van Piet van Riel was ook in het bezit van deze O en O-medaille. Normaal droeg de achterzijde een in het metaal gegraveerd opschrift met de naam van de onderscheiden militair.

Helaas is de achterzijde niet gegraveerd en we weten dan ook niet om welke reden Piet van Riel deze O en O-medaille verdiend had.

In Nederland kennen we het Mobilisatie Oorlogskruis. Dit is bestemd voor militairen en oud-militairen, die na 6 april 1939 en voor 20 mei 1940 gemobiliseerd waren. Dat veel gemobiliseerde militairen in aanmerking kwamen voor dit Oorlogskruis is nooit tot de Nederlanders doorgedrongen. De minister van Defensie kan de onderscheiding ook postuum toekennen. Dit Oorlogskruis is voor Piet nooit aangevraagd, want zijn naam komt niet voor in het betreffende archief. Voor zover de schrijver van dit artikel heeft na kunnen gaan, voldoet Piet van Riel wel aan de gestelde criteria.

In de maanden na de mobilisatie plaatste het leger militairen door het hele land en begon het met het voorbereiden van de verdediging voor een eventuele aanval. Piet en Leen werden bij de Peel-Raamstelling gelegerd.

Het Nederlandse leger was slecht bewapend en maakte gebruik van het geweer M 95, kaliber 6,5 mm. De 1^e levering was in 1896 door de Oostenrijkse Wapenfabrieksgesellschaft met bijbehorende bajonetten. Voor zover kon worden nagegaan zijn na de Eerste Wereldoorlog voor het Nederlandse leger geen geweren meer gemaakt. Vanaf 1937 werden de geweren op vrij grote schaal omgebouwd tot karabijnen. Dat zijn geweren met ingekorte loop en soms ook met een ingekorte schoudersteun, die makkelijker hanteerbaar zijn.

Ook werd gebruik gemaakt van de Lewismitrailleur M 20 landmachtmodel met een blikken patroontrommel met een inhoud van 96 patronen. De vuursnelheid was 450 schoten per minuut. De mitrailleurs waren vanaf 1935 voorzien van richtmiddelen tegen luchtdoelen.

De Peel-Raamstelling

Leen Bouwens en Piet van Riel en behoorden tot het IIe (tweede) bataljon van het 17^e Regiment Infanterie, dat bij het uitbreken van de W.O. II gelegerd was in het vak Boekel van de Peel-Raamstelling.

Dit was een Nederlandse verdedigingslinie die in 1939 werd aangelegd en op 10 mei 1940, al op de eerste oorlogsdag, is gevallen. De stelling bevond zich achter de Maaslinie variërend van 9 km tot 21 km van elkaar.

De stelling begon aan de Maas, ter hoogte van Grave om via Mill, door de Peel en langs de Zuid-Willemsvaart aan de Belgische grens bij Weert te eindigen.

Langs het noordelijk deel had men een kunstmatige barrière aangebracht in de vorm van het Defensiekanaal dat reikte tot aan het riviertje de Raam bij Mill. Onder andere kazematten (een soort bunkers), prikkeldraadversperringen, vrije schootsvelden en loopgraven waren onderdeel van de verdediging.

Toen de Duitsers op 10 mei 1940 Nederland binnenvielen, werd op 10 en 11 mei op sommige locaties langs het Defensiekanaal fel gevochten. Met name de Slag bij Mill was hevig en duurde meer dan 24 uur.

In de archieven van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH) zijn slechts drie gevechtsverslagen te vinden van het IIe bataljon van het 17^e Regiment Infanterie. Deze tellen totaal 54 bladzijdes. Het is onbekend bij welke compagnie Piet van Riel en Leen Bouwens waren ingedeeld bij het IIe bataljon van het 17^e Regiment Infanterie. Daarom treft u hieronder een zakelijke samenvatting van deze drie verslagen aan, gemaakt door Henk Peters, de schrijver van dit artikel. De verslagen overlappen elkaar behoorlijk door ook melding te maken van het terugtrekken naar Veghel en het geeft dan ook goed weer wat beide soldaten meegemaakt kunnen hebben.

De volledige verslagen kunt u overigens vinden bij www.archieven.nl van het NIMH met de hieronder beschreven nummers.

490 Gevechtsverslagen en rapporten mei 1940– 524022. **Dagboek van de commandant** van het IIe bataljon van het 17^e Regiment Infanterie Reservekapitein kapitein G.J. Klompers, 19 bladzijdes.

490 Gevechtsverslagen en rapporten mei 1940– 524023. **Verslag van Reserve Kap. S. Klapwijk**, commandant van de 1e compagnie van het IIe Bataljon van het 17^e Regiment Infanterie, 8 bladzijdes.

490 Gevechtsverslagen en rapporten mei 1940– 524023. Verslag commandant van de 2e compagnie van het IIe Bataljon van het 17^e Regiment Infanterie. Dit is niet aanwezig in het archief. De reden hiervan is bij hen onbekend.

490 Gevechtsverslagen en rapporten mei 1940– 524023a. **Verslag van Kapitein T.W. Zouteriks**, commandant van de 3e compagnie van het IIe Bataljon van het 17^e Regiment Infanterie, 27 bladzijdes.

Samenvatting van Gevechtsverslagen van het IIe bataljon van het 17^e Regiment Infanterie.

Gevechtsverslag van Reservekapitein G.J. Klompers, de commandant van het IIe (2^e) bataljon van het 17^e Regiment Infanterie. Vak Boekel-Erp, breedte 9 km.

“Op 7 mei waren wij in de Peel-Raamstelling gelegerd in het vak Boekel-Erp. Bovendien waren we ook verantwoordelijk voor het gehele voorliggende defensiekanaal. De kazematten aan het defensiekanaal waren nog niet geheel gereed en ook niet telefonisch aangesloten.

Op 8 mei bleken de telefoonlijnen doorgesneden te zijn. Deze werden gerepareerd en er werd een intensieve lijnencontrole ingesteld. De lijnen hebben verder tot het verlaten van de stelling uitstekend gefunctioneerd.

9 mei. Ontvangst bericht van machtiging tot het verrichten van opruiming ten gerieve van de schootsvelden. Verdere activiteiten: Het houden van theorie met de soldaten over de taak in de stelling “standhouden tot het uiterste,” oefenen in paraatheid, voorbereidingen voor het vernietigen van het geheim archief en het verdelen van de munitie van het bataljon over de compagnieën.

10 mei. Rond 3.20 u: pioniers zijn op weg om de mijnevelden op scherp te stellen. Grote groepen vliegtuigen vliegen over onze stelling in westelijke richting. Herhaaldelijk worden formaties van 60 à 70 vliegtuigen geteld. Bruggen over het defensiekanaal moeten worden vernield. Er is echter geen springstof aanwezig, dus is dit provisorisch gedaan. Om 6.30 wordt een patrouille door luchtmitrailleurvuur bestookt. Er zijn geen verliezen. 8.30 Bericht: Vijand die in Nederlands uniform wordt gearresteerd, moet onmiddellijk worden geëxecuteerd. Rond 11.30 u komt het bericht dat Boxmeer is gevallen, dat recht tegenover ons vak ligt. 12.00 u: Hier en daar voor de stelling dalende parachutisten gemeld. Door de ijle bezetting en het verschuilen van de vijand in het terrein lopen patrouilles te groot gevaar om hier tegen op te treden. Om 14.40 u komt het bericht dat Boxmeer is heroverd. Naar aanleiding hiervan stijgt het moreel aanzienlijk. Om 18.10 u bericht: Boxmeer en St. Anthonis zijn gevallen. In de loop van de ochtend zijn de kapelaan uit Boekel en een pater uit Uden geestelijke bijstand komen verlenen. De aalmoezenier bevindt zich bij het 15e Geniebataljon. Het eten in de stelling heeft een normaal verloop gehad. Bij Mill zijn herhaaldelijk reserves ingezet en we krijgen sterk het idee, dat we omsingeld worden als Mill valt. Intussen is de duisternis ingevallen. Van C-vak Erp komt het bericht dat we de stelling voor 00.00 u verlaten moeten hebben en ons moeten terugtrekken naar de Zuid-Willemsvaart. Omdat ik het bericht niet vertrouw, neem ik contact met hen op. Er ontstond vertraging door de afstand en we moesten veldgeschut, affuiten uit kazematten, nooddrantsoenen en munitie achterlaten. Zoveel mogelijk is een en ander vernield. De terugtocht verliep tamelijk regelmatig. Tweemaal werd een Duitse lichtkogel uitgeworpen, waarbij alle beweging werd vermeden, daar een uitgestrekt terrein hierdoor verlicht werd.

11 mei. Bij het aanbreken van de dag rond 6.00 u waren de eerste troepen bij de Zuid-Willemsvaart. Nadat alle troepen de bruggen in Veghel en over het kanaal waren gepasseerd, werden deze opgeblazen, wat vooral bij de brug in Veghel nogal

een hevige uitwerking had. Om ongeveer 11 uur openden de Duitsers vanaf de overzijde het vuur, dat direct door ons beantwoord werd. Intussen verscheen ook een kleine tweedekker op geringe hoogte boven ons ter verkenning. Deze werd een aantal keren duidelijk geraakt. Waarschijnlijk was het gepantserd, want het was niet uit de lucht te krijgen. Zijn snelheid was gering. Het moreel van onze troep was hoog. We werden telkens hevig beschoten. Een vaandrig kwam melden, dat Franse pantserwagens onderweg waren. Toen ongeveer een uur later pantserwagens aankwamen en mensen in die richting liepen en zwaaiden, werd het vuur geopend en bleken het Duitse pantserwagens te zijn. De situatie werd onhoudbaar en we kregen het bevel om ons terug te trekken richting Sint Oedenrode. Een aantal mensen waren gedood en een deel van de manschappen was afgesneden en heeft zich moeten overgeven. *(Of Piet en Leen hierbij waren, is dus onbekend – H.Peters.)*

Op de terugtocht zijn we diverse andere troepenonderdelen gepasseerd o.a. van het 27^e en 13^e Regiment Infanterie en gingen we allen op weg naar Tilburg. Dat gebeurde per fiets, in auto's of gezeten op paardenwagens. Tot Best verliep alles goed, maar daarna waren de wegen niet meer door bomen gedekt. We werden intensief aangevallen door jagers met mitrailleurvuur. Hierdoor ontstond een onbeschrijfelijke wanorde en ravage. Om mij heen waren meerdere soldaten gedood en gewond. Paarden lagen dood op de weg of sloegen op hol, waarna ze verongelukten. Gewonden riepen om hulp en het kostte zeer veel moeite om auto's tot staan te brengen om hen mee te nemen. Hiervoor moest herhaaldelijk het pistool getrokken worden. Van boerderij tot boerderij werd teruggetrokken, omdat die dekking boden tegen mitrailleurvuur van Duitse jagers. Bij Moergestel trof ik de eerste Fransen aan op motoren en in pantserwagens. We bereikten Tilburg, maar ons werd gezegd dat het 17^e R.I. zich in Gilze-Rijen verzamelde. Daar bij het invallen van de duisternis aankomende, trof ik slechts enkelen van ons bataljon. Wij kregen de order naar Antwerpen te gaan via Baarle Nassau en Turnhout, want via Roosendaal was dat niet meer mogelijk. In Antwerpen was bijna het gehele overgebleven gedeelte van het bataljon verzameld in de Luchtbalkazerne. Een groot deel is vandaar via Breskens in Vlissingen terecht gekomen. Na de overgave van Walcheren zijn ze overgebracht naar 's-Hertogenbosch en daar gedemobiliseerd.

Een Duitse motormitrailleur verklaarde, dat bij Veghel moedige soldaten lagen, die geduchte schutters waren en dat zeer veel van zijn kameraden daar gesneuveld zijn. De weg Veghel-Sint Oedenrode bleek één der hoofdopmarswegen te zijn. Het is aan II-17e R.I. te danken dat deze opmars gedurende een hele dag is opgehouden. Wel wil ik aanstippen dat allen van II-17e R.I. van hoog tot laag, zonder uitzondering ten volle hun plicht hebben gedaan en een eervolle vermelding ten volle verdiend is door mijn bataljon.....”

Gevechtsverslag van Reserve Kapitein S. Klapwijk, commandant van de 1e compagnie van het IIe bataljon van het 17^e Regiment Infanterie, gemaakt op 18 februari 1947: Vak Boekel. Breedte 2 km Peel-Raamstelling.

“Op 10 mei om 3.30 u kregen we het sein: De vijand heeft de grens overschreden. Er zijn geen noemenswaardige gebeurtenissen te melden, behalve de overkomst van ontelbare vliegtuigen. De stellingen worden in orde gemaakt. De mannen wachten

kalm en vastberaden de gebeurtenissen af. Tussen 19 u en 21 u waren we getuige van het bombardement op Mill en werden onze stellingen onder mitrailleurvuur genomen door Duitse vliegtuigen. Om 20.30 u kregen we bevel om ons terug te trekken naar Veghel. Dit gaf grote problemen, omdat de trein niet ter beschikking was en de burgerbevolking al met hun have en goed op de vlucht geslagen was. Toevallig konden we de hand leggen op een voertuig met paard, zodat we 15.000 mitrailleurpatronen en enige kisten met handgranaten konden vervoeren. I-II-17 moest de achterhoede vormen.

Op 11 mei rond 05.00 u zijn we in Veghel aangekomen en onze taak was om de oversteek van de Duitsers over de Zuid-Willemsvaart te beletten. De brug bij Veghel werd opgeblazen wat flink wat schade veroorzaakte.

Te 11.30 u kwam er vijandelijk vuur uit het voorterrein en rond 15 u werd het erg heftig. De 15.000 mitrailleurpatronen raakten op en om 13 uur kreeg ik bericht, dat er binnen anderhalf uur munitie-aanvoer is en een Franse pantsergroep ons komt versterken. Rond 17 u is de munitie aangekomen en worden we bestookt met vijandelijke mortiergranaten. Om 17.30 worden op de rechtervleugel pantservoertuigen waargenomen. We denken dat het de Fransen zijn, maar dan worden we hevig onder vuur genomen door Duitse tanks. Rond 17.45 u bereikten deze tanks het laatste gedeelte van de compagnie die vlakbij de brug gelegen was. Tegen dit wapen was men volkomen weerloos en mitrailleurvuur had helemaal geen uitwerking. Men gaf zich krijgsgevangen. Opgemerkt mag worden, dat de manschappen dit pas deden na toestemming gevraagd te hebben aan mij, hun compagniescommandant. Gesneuveld zijn één luitenant, één sergeant, één kapitein en drie soldaten. Bovendien zijn enige soldaten ernstig gewond. Gezien het gevaar waaraan allen gelijkelijk blootgesteld stonden, moet dit verliescijfer als zeer gunstig beschouwd worden. In het algemeen mag met vreugde opgemerkt worden dat de houding van de troep kalm was, zich bewust van het gevaar, doch bereid zijn plicht te doen. Mijns inziens heeft van laag tot hoog iedereen zijn uiterste plicht gedaan.....”

Gevechtsverslag van Kapitein T.W. Zouteriks, commandant van de derde compagnie van het IIe bataljon van het 17^e Regiment Infanterie. Vak Boekel van de Peel-Raamstelling.

“Vanaf september 1939 werkte het II-17^e R.I. te Boekel aan de Peel-Raamstelling. Het bood zit- en lignissen en schuilmogelijkheden. Tussen de 2^e en 3^e rij prikkeldraad was een mijnenveld aangelegd en door het moerassige gebied ervoor, zou deze stelling onneembaar zijn. De kazematten, voorzien van drie schietgaten, waren door ontbrekende wegen slecht bereikbaar en hadden te weinig telefoonverbindingen, wat ik als zeer onverantwoord heb aangegeven. II-17^e R.I. was ingedeeld bij Vak Erp. Tijdvak 7-10 mei. Op dinsdag 7 mei kregen we het bevel: Stellingen volledig bezetten. Ik schafte 15 grote melkbussen aan voor watervoorziening in de kazematten en trof allerlei andere noodzakelijke voorbereidingen. Ook werden voortdurend de telefoonleidingen gecontroleerd, die moedwillig vernield waren. In de nacht van 9 op 10 mei hoorden wij het motorgeronk van vele vliegtuigen en wij dachten, dat dit een aanval op Engeland zou zijn. Maar al spoedig werd duidelijk, dat wij ons ernstig vergisten. Om 3.20 u kregen we het bericht dat Duitse troepen bij Boxmeer de grens overschreden. We zagen dat de stellingen voor ons zwaar werden

gebombardeerd en ook het dorp Mill. We waren ontzet en hadden het angstige voorgevoel dat wij door vliegtuigbommen afgeslacht zouden worden. Mijn mannen hielden zich goed, waren met hun gedachten bij hun geliefden, baden in stilte en er werden ook nog een aantal potloodkrabbels voor thuis geschreven.

Op 10 mei om 23.00 u kwam het bevel om ons via de weg Venhorst-Boekel-Erp naar Veghel terug te trekken, waarbij voorraden en munitie, die we niet mee konden nemen, werden vernietigd. Onbegrijpelijk dat we deze Peel-Raamstelling zonder slag of stoot moesten verlaten.

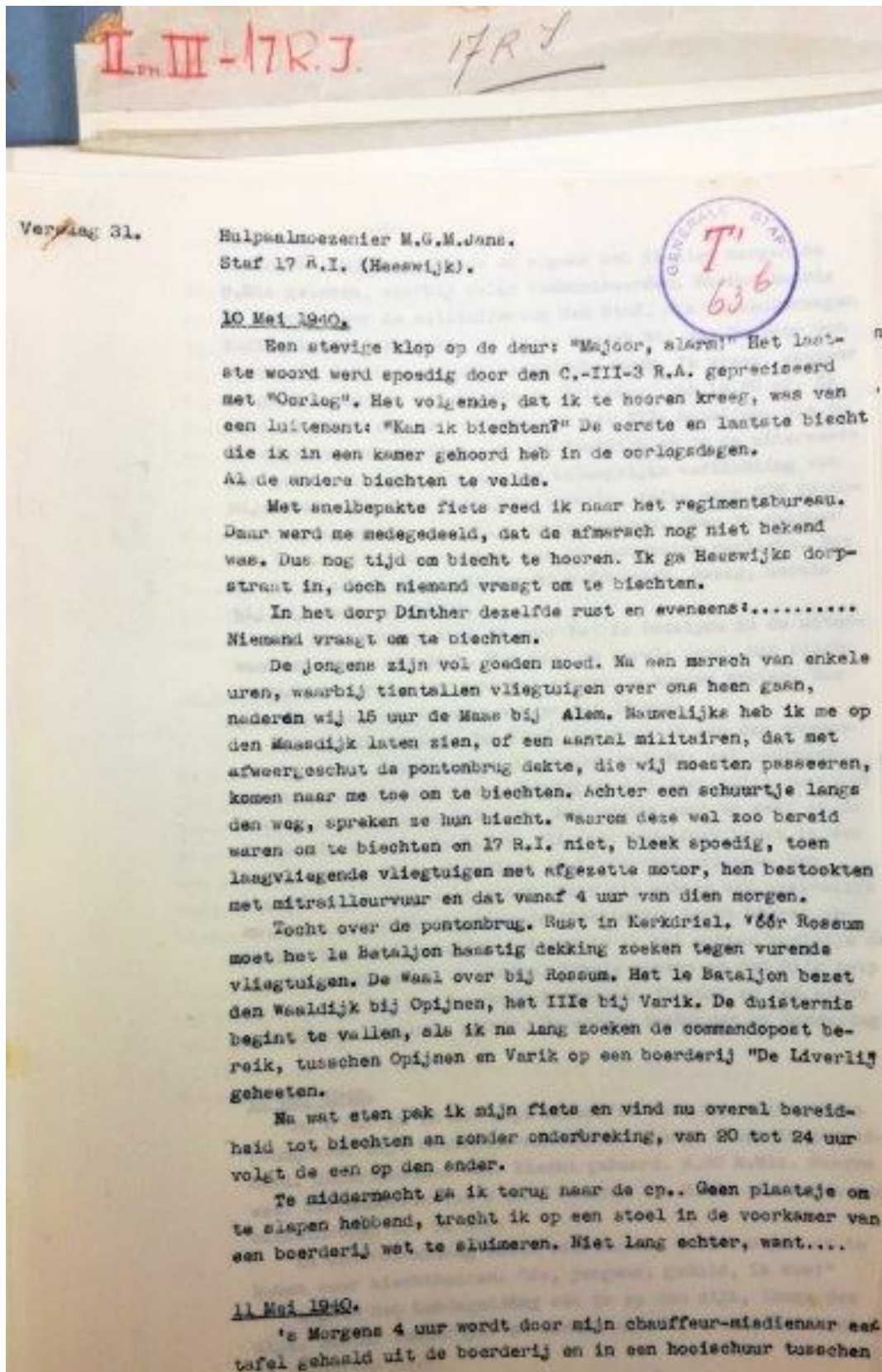
11 mei. Bij het aanbreken van de dag werd de brug van de Zuid-Willemsvaart bij Veghel gepasseerd. In het gehucht Zijtaart werd appèl gehouden en heb ik mijn manschappen laten eten en rusten. Mijn luitenant moest voor alle manschappen een fiets vorderen. Het moet een rijwielcompagnie worden, die zich snel kan verplaatsen. Maar voor het zover is, zijn de Duitsers al in aantocht en ontstaan hevige vuurgevechten, waarbij diverse mannen sneuvelen. Even denken we nog steun te krijgen van Franse pantserwagens, maar dit blijken Duitsers te zijn. De toestand wordt onhoudbaar en we krijgen opdracht terug te trekken naar Sint Oedenrode. Aangezien wij fietsen hebben, moeten wij de aftocht dekken. Voorbij Best richting Oirschot is het één grote chaos met doden en gewonden door aanvallen van de Duitse Messerschmitts. Verderop was de weg Tilburg-Gilze ook kapot wat het fietsen erg vermoeiend maakte.

12 mei. Om 6.00 u waren we weer op en volgden de vroegmis. Via het Mastbos, Meerle en Hoogstraten fietsten we naar Antwerpen, waarbij we onderweg diverse malen aangevallen werden door vliegtuigen. Zonder uitvallers kwamen we daar aan en werden ondergebracht bij de Luchtbalakazerne. Het wemelde hier van de Nederlanders en we kregen blikjes met vlees, die met een mes open gepeuterd konden worden. Ik wilde eens rustig slapen en deed dit niet in deze drukke kazerne, maar bij particulieren.

Toen ik op 13 mei 's morgens wakker werd, bleek, dat mijn manschappen die avond nog vertrokken waren richting Breskens. Ik kon hen niet meer bereiken en moest bij Terneuzen omkeren en sloot me aan bij andere troepen. Via Duinkerken en Caen, kwamen we op 10 juni aan in Brest. Daar ontmoetten we kapitein van Rijn, de gezagvoerder van SS Flensburg. Op 15 juni om 22.15 u voerden we met dit schip naar Engeland met ongeveer 100 Nederlanders aan boord, maar zonder konvooi, bewapening en reddingsmiddelen. Ternauwernood ontsnapten we nog aan een Italiaanse duikboot. Op 19 juni 1940 om 14.00 u werd geankerd in Newport. Een urenlang onderzoek volgde, bagage werd onderzocht, vragen gesteld en papieren bestudeerd. Hulde aan de kapitein van de Flensburg. Want hoewel het schip niet was ingericht voor zo'n 100 personen heeft het ons aan niets ontbroken....."

Heel informatief is het navolgende volledige verslag van hulpaalmoezenier M. Jans van de Staf van het 17^e Regiment Infanterie, die aanwezig was bij het Ie en IIIe bataljon. Ofschoon hij niet aanwezig was bij het bataljon van Piet van Riel, geeft dit verslag een goed tijdsbeeld, waaruit blijkt, dat het katholieke geloof een grote rol speelde. Bovendien geeft het ook een inkijk in de angst bij de soldaten en onderschrijft het de uitspraak: "In tijden van nood leert men bidden."

Verslag van hulpaalmoezenier M. Jans.

allerlei landbouwmachines en wagens heb ik dien morgen de H.Mis gelezen, waarbij velen communiceerden. Hierna hoorde ik biecht voor de militairen van den Staf. Als de keukenwagen koffie heeft verstrekt, ga ik op bezoek bij den Pastoor van Varik. In Opignen is geen katholieke kerk. Ik vraag, wanneer er gelegenheid is tot biechten. Zaterdag, van 14.30 af. Ik deel dit mede aan de soldaten van het IIIe Bataljon, die in de omgeving van de Kerk, op den Waaldijk en in de uiterwaarden gelegerd zijn. Dit was een belangrijke verlichting van mijn taak, die twee bataljons omvatte, welke voor 90% katholiek waren en dus veel tijd zouden vragen. Maar de pastoor van Varik dit deel overnam, wat ik eenigszins verlicht. Tot 23 uur hielden mijn soldaten Zijn Zereerw. bezig, zoals hij mij later vertelde.

Na deze afspraak ga ik naar het Ie Bataljon in de uiterwaarden en op den dijk. Het doet de kerels goed, hun biecht te kunnen spreken en over hun zorgen te kunnen praten. Zoo gaat het van den vroege morgen tot 18 uur.

Teruggekeerd naar den Staf, bespreek ik met den commandant, uur en plaats, waar ik morgen de H.Mis zal opdragen. Een boomgaard geeft goede dekking en hij ligt juist tusschen het eerste en derde bataljon. Men wurtje rust en weer op de fiets. Ik kom bij de P.A.G., die een modelfort bouwt in een becht van de Waal. Materiaal ligt voor het grijpen, een steenfabriek ligt achter hen. Voor mij echter ook geestelijk materiaal. Midden tusschen de steentasten wordt biecht gehoord. Bij de ingevallen duisternis is het echter moeilijk de mitrailleursnesten te vinden. Enkele posten op den dijk help ik ook nog. De dag is overvol geweest. Ik vind op het stroo een plaats en slaap lekker. De eerste nachtrust na Donderdag!

Op weg om naar te rijden, hoor ik het volgende bericht:

12 Mei 1940.

Om 6 uur ga ik met mijn miskoffer naar den afgesproken boomgaard. Mijn chauffeur-misdienaar brengt alles in gereedheid. Ondertusschen weer biecht gehoord. 6.30 H.Mis. Daarna weer biechthooren tot 9 uur, wederom een H.Mis en daarna weer biechthooren tot 11 uur.

In den voormiddag komen voortdurend telefoontjes om te komen voor biechthooren. "Ja, jongens, geduld, ik kom!"

Genssch den Zondagmiddag sta ik op den dijk, langs den dijk, achter schuurtjes en achter auto's, totdat het begint te donkeren.

13 Mei 1940.

Zes uur ben ik weer in den Boomgaard, om de H.Mis te lezen. Daarne weer biechthooren tot 10 uur, Nauwelijks op de cp. terug wordt ik getelefoneerd om biecht te hooren bij III-3 R.A. tusschen Opijnen en Varik. Daar was nog niemand geweest. Elf uur op weg, en onderweg nog biecht gehoord bij de wachtposten. Bij de eerste batterij staat alles en queue, als ik achter een boerderij sta om biecht te hooren. Bij de tweede batterij, die in een boomgaard is opgesteld, wordt de biecht even onderbroken, omdat een vliegtuig mitrailleurend overkomt. Derde batterij ligt in een bosch. In een sloot, achter een dikke boom is mijn veldbiechtstoel. Als allen geweest zijn, word ik teruggebracht naar den Commandant van de batterij, die juist zijn bevelen geeft tot den opmarsch. Ook 17 R.I. zal dus optrekken, haastig eet ik wat en kom nog juist op tijd, om mij bij de colonne aan te sluiten.

14 Mei 1940.

Na dezen nachtmarsch komen wij tegen 5 uur in Leerdam. De R.K. pastorie zal mijn kwartier worden. Enkele uren neem ik rust. De bel gaat. "Soldaten willen biechten". De mannen gaan voelen, dat het dreigender wordt en velen zitten schreiend in de spreekkamer. Den ganschen voormiddag is het één komen en gaan. Als er niemand meer is in de spreekkamer, ga ik in de stad, om daar de mannen weer op te zoeken. In de verschillende Protestantsche kerken vind ik ze, ze zitten of liggen te rusten. Hier spreken ze hun biecht achter een pilaar, in de bank, in het portaal, etc..

In den namiddag vertrekken de bataljons naar de stellingen buiten Leerdam. Wij zijn er nu van overtuigd, spoedig met den vijand slaags te zullen raken. Mijn miskoffer, die in mijn auto staat, wil ik daarom bij mij hebben.

Op weg om hem te halen, hoor ik het treurige bericht:
"Wapens neer!!"

Het hierboven vernoemde 17^e Regiment Infanterie Ie en IIIe bataljon waren aan de Waal gelegerd. Uit de documenten blijkt, dat deze legeronderdelen nauwelijks verliezen hebben geleden.

U kunt dus zelf bedenken, hoe groot de angst onder de meeste soldaten van de Peel-Raamstelling moet zijn geweest en hoe Piet van Riel en Leen Bouwens dit ervaren moeten hebben.

Piet als krijgsgevangene te Neubrandenburg.

Na de capitulatie van hun legeronderdeel moesten Piet van Riel en Leen Bouwens hun wapens en munitie inleveren. In welke gemeente en op welke datum dat gebeurde, is helaas onbekend.

Daarna zijn ze als gevangenen op transport gesteld naar het krijgsgevangenenkamp in Neubrandenburg (D). Het is onduidelijk, waarom zij tweeën afgevoerd werden naar Duitsland, omdat dit meestal gold voor beroepsmilitairen of militairen met een hogere rang dan soldaat.

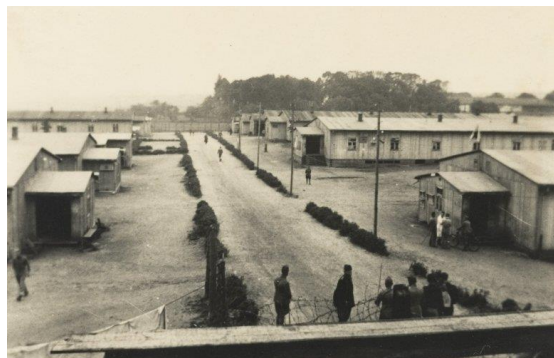
Kamp Neubrandenburg was tijdens de Tweede Wereldoorlog een krijgsgevangenenkamp op het voormalige landgoed

Fünfeichen in Mecklenburg. Het was tot 1938 in bezit van de joodse Olga von Maltzahn. Het lag 110 km ten noorden van Berlijn en 120 km ten westen van de Poolse havenstad Stettin.

Het kamp was in 1939 opgericht als Stalag II A Neubrandenburg en werd in 1940 uitgebreid met Stalag II E Neubrandenburg om officieren onder te brengen. Later werd het nog meer uitgebreid en vanaf 1944 Stalag 671 Neubrandenburg genoemd. Om het kamp was een muur met geschutstorens en het bestond uit houten barakken.

De eerste gevangenen waren Polen, die op 12 september 1939 binnengebracht werden. In de loop van de oorlog werden er gevangenen van tien verschillende nationaliteiten ondergebracht.

Volgens een verslag werden al in mei 1940 zo'n 2500 Belgische en Nederlandse krijgsgevangenen in Maastricht verzameld en te voet via Sittard naar Heinsberg gebracht. Dat is een afstand van ongeveer 30 km. Het zou mogelijk kunnen zijn, dat Piet en Leen hier ook bij zaten.

Kamp Neubrandenburg.

In Heinsberg moesten de 2500 gevangenen in goederenwagens stappen. Achttien uur later waren ze in een transitkamp in Hemer, 20 km ten zuidoosten van Dortmund. Dit is een afstand van zo'n 140 km. Dat betekent dat er onderweg veel oponthoud is geweest met alle gevolgen van dien wat betreft eten, drinken, sanitair en hygiëne. Op 17 mei werden ze naar Neubrandenburg afgevoerd.

Bij aankomst kregen de gevangenen een nummer. Piet had nr. 30014, zoals uit zijn Personalkarte blijkt. Het is volgens het NIMH vrij uitzonderlijk dat zo'n kaart nog aanwezig is. Daarom is het ook niet verwonderlijk dat die van Leen Bouwens ontbreekt. Als beroep gaf Piet op, dat hij stoker was, terwijl hij toch perser bij de Philitefabriek van Philips was.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Personalkarte II: Wirtschaftliche Angaben													Beschäftigung der Gefangenensache			Buchstabe (Häftlingsbuchstabe des Kommandos)								
Kriegsgefangenenlager: <u>Neubrandenburg</u>													Nr. <u>30014</u>		R.									
Des Kriegsgefangenen	Name: <u>van Riel</u>													Dienstgrad: <u>Soldat</u>										
	Vorname: <u>Petrus Wilhelmus</u>													Stellberuf: <u>Spiser</u>		Berufs-Gr.: <u>W</u>								
	Geburtsdag und -ort: <u>4-1-08 Udenland</u>													Grad der Arbeitsfähigkeit:										
	Staatsangehörigkeit: <u>Niederl.</u>																							
a) Private Geldmittel																								
Datum	Dem Kriegsgefangenen abgenommene Beträge in Valuta	Einzahlungen in Valuta	Ausweise in		Hierzu ausgezahlt		Reis- Auslagen		Anrechnungsvermerk															
			R.M.	Rpf.	R.M.	Rpf.	R.M.	Rpf.	der Häftlingsbetriebe	des Str.-Bef.														
b) Abgenommene Wertgegenstände																								
Datum	Kürze Bezeichnung	Ausführende Stelle	Anrechnung mit Datum	Anrechnungsvermerk																				
				der Häftlingsbetriebe	des Str.-Bef.																			
					Wenden!																			

Personalkarte van Piet van Riel.

De krijgsgevangenen werden in barakken ondergebracht, 42 mannen per kamer, waar 14 stapelbedden stonden.

Eind mei werd een verzoek van de gevangenen ingewilligd en kwam een Duitse priester een mis lezen. Ruim 3000 Nederlandse gevangenen woonden de mis bij. Het altaar was gemaakt van aardappelkisten.

In juni 1940 mochten de Nederlanders per trein terug naar Nederland. Twee dagen later arriveerden ze in Arnhem, waar ze onderdak kregen bij de bevolking. Vandaar reisden zij verder naar huis.

Op de dienstplichtkaart van Leen Bouwens is af te lezen, dat hij op 13 juni 1940 met groot verlof huiswaarts gezonden werd. Op de kaart van Piet staat de datum 15 juni 1940.

Cees Bouwens vertelde:

“Mijn vader kwam na de demobilisatie sterk vermagerd terug en werd door dokter Lobach op de Bosscheweg opgehaald en naar huis gebracht. Vader heeft nooit over deze periode willen praten. Dat onderwerp was een taboe in ons gezin.”

Piet zit in het verzet.

Ad van de Wouw, die bij de thuiskomst van Piet 8 jaar was, heeft het volgende van horen zeggen: *“Mijn oom Piet was samen met Leen Bouwens uit de Kuil gelegerd, maar waar dit was, weet ik niet. Na het bombardement op Rotterdam capituleerde het Nederlandse leger in de nacht van woensdag 15 mei 1940.*

Piet en Leen zijn toen krijgsgevangenen geweest en hebben dit als zeer slecht ervaren. Na de demobilisatie kwam oom Piet sterk vermagerd terug, net als Leen Bouwens.

Zijn onderdrukking toen door de Duitsers heeft bij oom Piet flinke haatgevoelens gekweekt. Toen hij weer thuis was en bij Philips werkte, is hij bij het verzet gegaan. Wat hij daar precies deed, ben ik nooit aan de weet gekomen. Het schijnt dat het iets te maken had met voedselbonnen voor onderduikers.....”

Een speurtocht naar het verzetsverleden van Piet om aan de weet te komen, wat zijn activiteiten daarbij precies waren, gaf geen uitsluitsel. Er bestaat daarover geen enkele informatie in de archieven. Eigenlijk is dit wel logisch, omdat verzet plegen in het geheim gebeurde, men vaak gebruik maakte van schuilnamen en bij het beschrijven van verzetsgroepen beperkte men zich vaak tot vermelding van de namen van leidinggevenden.

In de boeken “Het Grote Gebod, gedenkboek van het Verzet in LO en LKP, deel 1 en 2” komt de naam van Piet van Riel ook niet voor. (LO betekent: Landelijke Organisatie voor hulp aan onderduikers. LKP betekent: Landelijke Knokploegen.) Wel staan hier een aantal verzetsdaden beschreven van de Eindhovense verzetsgroep en het is niet onwaarschijnlijk dat Piet van Riel bij enkele daarvan betrokken was.

Zo was in Eindhoven en omgeving de Knokploeg Sander actief. Deze deed diverse overvallen o.a. op het gemeentehuis van Eersel en Bladel. Hier werden ten behoeve van de LO 35.000 bonkaarten gestolen. De groep werkte ook samen met de PAN (Partizanen Nederland), die zich tot taak had gesteld: hulpverlening aan de geallieerden bij een naderende bevrijding. Toen begin september 1944 via radio Oranje de opdracht doorkwam om over te gaan tot spoorwegsabotage, waren Knokploeg Sander en de PAN op zondag 3 september zeer succesvol. Zij zorgden voor een grondige vernieling van de spoorlijnen Eindhoven-Den Bosch, Eindhoven-Tilburg en Eindhoven-Valkenswaard.

De naam van Petrus Wilhelmus van Riel staat vermeld op de namenlijst van verzetsmensen in Eindhoven en bij die groep ook op het Bevrijdingsmonument bij het gemeentehuis.

Verzetsmensen					
Geboorte datum	Naam	Voornaam	Adres in Eindhoven	Overleden	Te
23-09-1921	Ouborg	Marius J.	Heezerweg 303a	17-02-1945	Kdo Gusen (Mauthausen O.)
25-07-1927	Reijnders	Petrus W.J.	Lod. Napoleonplein	27-09-1944	Nijmegen
03-02-1911	Reuchlin	Maarten	Floralaan 17c	17-11-1944	Venlo
19-01-1908	Riel, van	Petrus W.	Hoogstraat 230	19-09-1944	Leende

Een klein gedeelte uit de namenlijst van verzetsmensen in Eindhoven.

Piet sneuvelt als lid van de Binnenlandse Strijdkrachten bij landgoed Valkenhorst.

Op zaterdag 16 september begon de bevrijdingsactie Market Garden. Op zondag 17 september werd Valkenswaard bevrijd (en vloog hier in Udenhout een Duitse munitietrein bij luchtaanvallen in brand.) Op maandag 18 september werd Eindhoven bevrijd.

Samen met geallieerde troepen vochten de verschillende verzetsgroepen in ongeorganiseerd verband tegen de Duitsers.

Zij vielen wel onder de op 5 september 1944 in Brussel opgerichte Binnenlandse Strijdkrachten, die geformeerd waren uit leden van het verzet (Knokploegen) tijdens de Tweede Wereldoorlog. Dit verklaart ook waarom Piet van Riel al zo snel op 19 september bij gevechtshandelingen betrokken was.

Zonder enige vorm van training en met gebrekkige uitrusting, hebben deze "stoters van het eerste uur" zich maximaal ingezet om Duitse infiltraties te voorkomen, waarbij regelmatig gevechtscontact werd gemaakt. De Stoottroepen waren nog niet geformeerd, dat gebeurde pas op 21 september 1944 in opdracht van Prins Bernhard.

De bossen tussen Valkenswaard en Leende moesten gezuiverd worden van Duitse troepen, omdat zij een aanval konden doen op de smalle corridor tussen Valkenswaard en Eindhoven. Hierdoor zou de aanval op Arnhem, die bekend staat als "Operatie Market Garden" groot gevaar lopen.

Bij de strijd tegen de Duitsers in dit gebied sneuvelde Piet van Riel op 19 september 1944 bij het landgoed Valkenhorst, samen met twee strijdmakkers: Harry Luycks en Theo Boogaards.

Landgoed Valkenhorst tussen Valkenswaard en Leende.

In die tijd waren daar in de bosrijke omgeving visvijvers, waar karpers gekweekt werden. Nu is het een prachtig natuurgebied van Brabants Landschap, waar dieren voorkomen, zoals wilde zwijnen, de roerdomp en de boomkikker. Deze werd in 2011 vanuit De Brand in Udenhout op Valkenhorst uitgezet.

Ad van de Wouw uit de Lindelaan in Udenhout, neef van Piet van Riel, was toen een jongen van 13 jaar en weet zich uit verhalen nog het volgende te herinneren:

“Meteen bij de bevrijding van Eindhoven is oom Piet direct meegegaan met de stoottroepen Commando Brabant. Ze zijn daags nadien het Leenderbos tussen Valkenswaard en Leende gaan zuiveren van achtergebleven Duitse militairen.

Zijn overlijden hoorden we na de bevrijding van Udenhout eind oktober 1944. De boodschap van zijn overlijden werd in Udenhout bekend via schoonzus Lena van oom Piet, die als dienstmeid werkte bij molenaar Jos Coppens in Helvoirt. Die had het weer gehoord van oud-Udenhouter Ties Scheffers uit Eindhoven.

Mijn moeder hoorde dat oom Piet op 19 september 1944 door een granaat getroffen was. Hij was op slag dood en ze had gehoord dat het vreselijk was hoe hij er toen uit zag.”

Ad vervolgte: “Dit is wat me nu te binnen is geschoten. Ik was toen natuurlijk nog erg jong, want ik ben geboren in 1932. Bovendien had je in de oorlogsjaren 1940-1944 zeer weinig contact met familie die buiten Udenhout woonde.....”

Een familielid van Riek van der Bruggen dacht gehoord te hebben:” Piet is bij Valkenhorst in zijn rug geschoten, toen hij achter op een motor zat.”

Piet van Riel werd in het bijzijn van zijn strijdmakkers begraven op het kerkhof St. Lambertus te Gestel, gemeente Eindhoven.

Naar horen zeggen, hebben zij Piet de laatste eer bewezen met een aantal saluutschoten.

Landgoed Valkenhorst ligt aan de doorgaande weg van Valkenswaard naar Leende en op het grondgebied van beide gemeentes.

Daarom is het ook niet verwonderlijk, dat in de rouwadvertentie van de collega's als plaats van overlijden Valkenswaard wordt genoemd, terwijl in de overlijdensakte de gemeente Leende vermeld staat.

1945 182

No. *223* Heden den *vierden Juni*
 negentienhonderd vijf en veertig, verscheen voore mij, Ambtenaar van den Burgerlijken
 Stand der gemeente Eindhoven:

is door
Four
De doorhaling
van vier en veertig
hij woorden in
af bij voeging van
die woorden in
nevenstaande akte
goed gekend.
J. Remenade

ingeschreven een uitscheut uit het overlijdensregister
 van den gemiddelde jaren, beroep *Rechtspraak*
 wonende te *lijst* die verklaarde, daarvan uit eigen wetenschap kennis
 dragende, dat op den *negentiensten September*
 negentienhonderd vijf en veertig, te *Leenderbosch* uur *glaas*
 in dese gemeente is overleden: van *Piet Petrus Wilhelmus*
echtgenoot van van der Bruggen, Leenderbosch
 oud *zesen dezer jaren* jaren, beroep *fabrieksarbeider*
 geboren te *Willemsdijk* en wonende te *Eindhoven*
 van *van Piet Adriaan Cornelis en van*
 van *van der Bruggen, Johanna, beiden over-*
 leden.

Waarvan akte, welke overeenkomstig de wet is voorgelezen.

De Ambtenaar van den Burgerlijken Stand,
J. Remenade

1. _____

Dit uittreksel uit het overlijdensregister van de gemeente Leende werd op 4 juni 1945 in Eindhoven ingeschreven. Vanwege het voorgedrukte formulier werden de doorhalingen en het foutieve overlijdensjaar 1945 in de kantlijn hersteld.

Gedachtenisprentje van Piet van Riel.

Opvallend is de fout op het gedachtenisprentje. Daarin wordt 18 september als overlijdensdatum genoemd, terwijl dit 19 september 1944 moet zijn.

Het verdere leven van weduwe Riek van Riel-van der Bruggen.

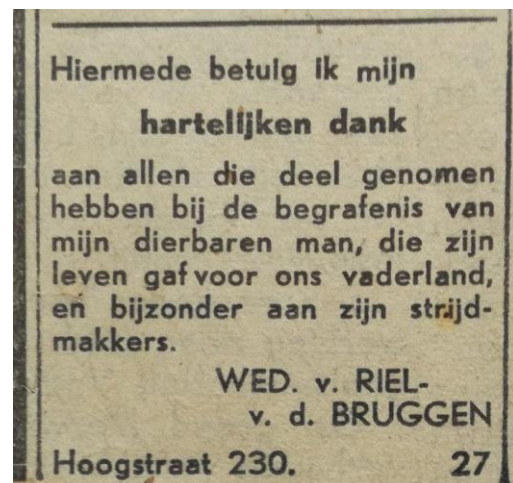
Piet van Riel was getrouwd met Riek (Hendrika) van der Bruggen en hun huwelijk was kinderloos gebleven.

Riek in gelukkigere tijden.

Het sneuvelen van Piet was voor Riek een grote slag, maar het was voor haar een grote troost dat zij van alle kanten gesteund werd.

Dat liet ze ook merken in een dankbetuiging in de krant na de begrafenis van haar man.

Dankbetuiging van Riek.

Gedenkschilderij.

De Nederlandse Katholieke Arbeidersbeweging, waarvan Piet blijkbaar lid was geweest, schonk een afbeelding om Piet te gedenken.

Op het lint onder het kruis staat: "Uw offer zal niet tevergeefs zijn."

Op 29 oktober 1946 kreeg Riek een brief van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina, die haar medeleven daarin betuigde.

De Minister van Oorlog stuurde een Oorkonde.

'S GRAVENHAGE, 29 October 1946.
PALEIS NOORDEINDE

Mevrouw de Wed. H. van Riel-v.d.Bruggen,
Hoogstraat 230,
E I N D H O V E N.

In den strijd voor de bevrijding van ons
dierbaar Vaderland heeft Uw echtgenoot Petrus,
dien U thans betreurt, als lid van de Binnen-
landsche Strijdkrachten zich geheel gegeven.

Op 19 September 1944 is hij te Valken-
horst gesneuveld.

Ik kom U bij dit voor U zoo zware ver-
lies Mijn hartelijke deelneming betuigen.

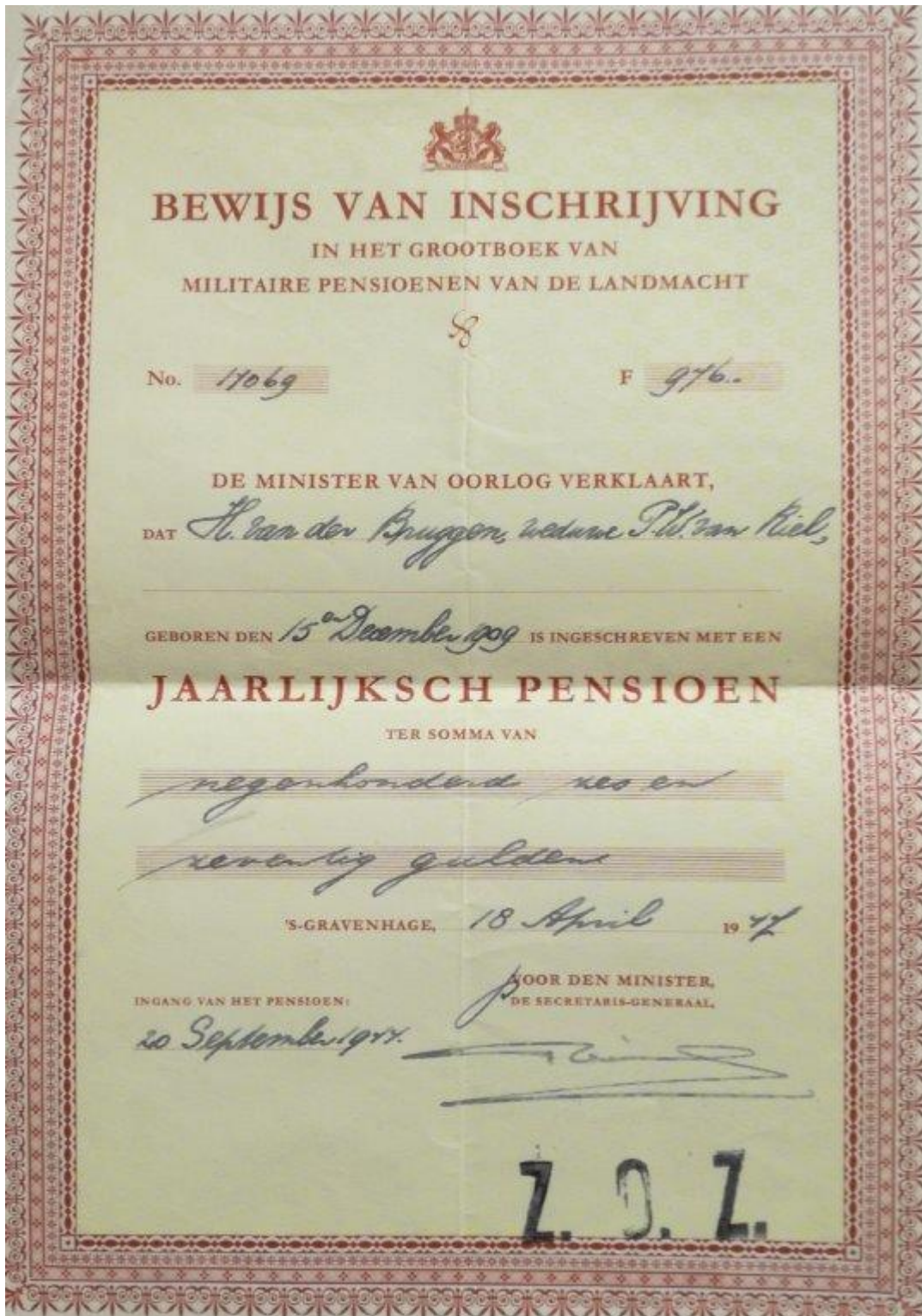
Zijn offer zal door Mij steeds in dank-
bare herinnering gehouden worden.

Moge zijn nagedachtenis U een steun in
het verdere leven blijven.

Blijk van deelneming van Hare Majesteit Koningin Wilhelmina, waarin zij vermeldt dat Piet van Riel sneuvelde op het landgoed Valkenhorst.

Oorkonde van de Minister van Oorlog.

Riek kreeg als oorlogsweduwe een pensioen van de Landmacht.

De familie van Riek van Riel - van der Bruggen.

Het gezin Franciscus van der Bruggen en Antonia den Otter woonde aan de Loonsebaan in Helvoirt en telde 12 kinderen.

V.l.n.r. Wim, Bart (achtergrond), Frans, vader Frans, Anna, Toon (op stoeltje), Tinus, moeder Antonia met Sjaan op de schoot, Diny (met strik), Riek (Hendrika), Lena (met strik) en Net. (Nellie was nog niet geboren.)

Riek had vijf broers en zes zussen en na het overlijden van Piet kreeg zij daar veel steun van.

Haar zus Diny had in die tijd in Helvoirt verkering met Piet Timmermans, die ladingmeester bij de Spoorwegen was. Maar zoals dat vaker voorkomt bij geliefden, was de hartstocht groter dan de zelfbeheersing, wat tot een ongeplande zwangerschap leidde.

Piet en Diny trouwden op 7 februari 1947 te Eindhoven en zo'n 5 ½ maand later werd op 20 juli 1947 om 9.30 u zoon Frans geboren.

Zij woonden in bij hun (schoon)zus Riek in de Hoogstraat 230 in Eindhoven.

Door de woningnood na de oorlog was dit heel normaal, mede ook omdat men anders "vreemden" in huis moest nemen.

Piet en Diny kregen vier zonen: Frans, Peter, Toon en Paul.

Zoon Frans vertelde:

“Wat betreft de ongeplande zwangerschap, kan ik vertellen, dat daar nooit over gepraat is. Pas bij mijn huwelijk, toen het trouwboekje van mijn ouders op tafel moest komen, kwam dit pas bij ons aan het licht.

Tante Riek was blij, dat mijn ouders bij haar ingetrokken waren. Niet alleen haar eenzaamheid werd daarmee doorbroken, maar haar dagelijkse bezigheden zorgden ook voor een nieuwe, zinvolle levenstaak.

Zonder mijn moeder tekort te doen, kan ik gerust zeggen, dat Tante Riek niet alleen het huishouden deed, maar ook voor een groot deel onze opvoeding op zich nam.

Dat kwam omdat mijn moeder thuiscoupeuse was. Ze werkte keihard en zat bijna de hele dag achter de naaimachine.

Toen het huis van Riek in de Hoogstraat 230 moest wijken voor de rondweg rond Eindhoven, kwam zij bij ons inwonen in de Tinelstraat 98. Ik herinner me haar als een hartelijke, hardwerkende, dienstbare en bescheiden vrouw.”

Riek met de tweeling van haar zus Net, die getrouwd was met Jan van Gorkom. Piet (l.) en Rieky (r.)

Vlnr.:Schoonzus Anneke van de Brand, Riek en Net.

De foto rechts is waarschijnlijk genomen op een 25- of 50-jarige bruiloft in de jaren zestig en geeft een mooi beeld uit die tijd.

De feestgidsen, die bij zo'n gelegenheid toen vaak gemaakt werden, liggen op tafel. Ook was het in die tijd gebruikelijk om sigaren en sigaretten te presenteren, die in glazen klaargezet werden. Natuurlijk ontbrak ook de asbak niet op tafel.

Zo zie je dat in ruim een halve eeuw tijd op dit gebied ook wel het een en ander veranderd is !

<p>1</p> <p>NAAM VAN DE HOUDER NOM DU PORTEUR / NAME OF BEARER</p> <p><u>van der Bruggen, Hendrika--</u> <u>wed.v. van Riel, P.W.</u></p> <p>Beroep / Profession / Occupation</p> <p><u>zonder</u></p> <p>Woonplaats / Domicile / Residence</p> <p><u>EINDHOVEN</u></p> <p>Nationaliteit / Nationalité / Nationality</p> <p><u>Nederlandse / Néerlandaise / Netherlands</u></p> <p>Geboorteplaats / Lieu de naissance / Place of birth</p> <p><u>Helvoirt</u></p> <p>Geboortedatum / Date de naissance / Date of birth</p> <p><u>15 december 1909 (15-12-09)</u></p>	<p>2</p> <p>SIGNALEMENT / DESCRIPTION / DESCRIPTION</p> <p>Lengte/Taille/Height Ogen/Yeux/Eyes Haar/Cheveux/Hair</p> <p><u>1,58m</u> <u>blauw</u> <u>blond</u></p> <p>Foto van de houder Photo du porteur / Photo of bearer</p> <p>Bijzondere kentekenen / Signes particuliers / Peculiarities</p> <p><u>draagt bril</u></p> <p>Handtekening van de houder Signature du titulaire / Signature of bearer</p> <p><u>Hendrika van der Bruggen</u></p>
--	--

Paspoort van Riek.

Aan het einde van haar leven werd Riek ziek. Ze had een TIA gehad, waardoor zij niet meer kon praten. Aanvankelijk werd zij verzorgd door haar zus Diny, maar toen dit niet meer kon, omdat Riek andere lichamelijke uitval kreeg, werd zij opgenomen in verzorgingstehuis Dommelhof in Eindhoven, waar ze op 3 januari 1975 overleed .

<p>Ter herinnering aan RIEK VAN DER BRUGGEN weduwe van PIET VAN RIEL</p> <p>Geboren te Helvoirt 15 december 1909 en overleden te Eindhoven op 3 januari 1975. Begraven op 7 januari 1975 op het kerkhof van St. Severinus.</p> <p>Na de dood van haar man, die op tragische wijze sneuvelde bij het vervullen van zijn plicht in 1945, bleef zij alleen. Dat alleen-zijn werd door haar doorbroken toen zij bij haar zus een prettig thuis vond met welk gezin zij zo sterk vergroeide, dat zij in haar behulpzaamheid een nieuwe levenstaak had gevonden. Dat gezin zal tante Riek zich blijven herinneren met veel dankbaarheid en erkentelijkheid. Zij was hartelijk, vriendelijk en zorgzaam maar ook dikwijls teruggetrokken in zichzelf, bang dat zij, in haar bescheidenheid, te veel op de voorgrond trad.</p> <p>Ziek geworden was het voor haar een pijnlijke opgave zich te laten verzorgen door anderen, want zij wilde niemand tot last zijn. Dat afhankelijk zijn, drukte haar nog zwaarder toen zij niets meer kon, zelfs zich niet meer verstaanbaar kon maken. Toen zij wist dat deze ziekte met de dood zou eindigen had zij het erg moeilijk maar sprak daar rustig over en vond spoedig berusting in een vertrouwvolle overgave aan Christus, die ge-</p>	<p>zegt heeft: Wie in Mij gelooft zal leven ook al is hij gestorven. Zij was een diep gelovige vrouw, die haar geloof in alle oprechtheid beleefde.</p> <p>De gedachte dat zij nu leeft met de Heer voor altijd, moge een steun en troost zijn voor haar hoogbejaarden moeder, voor haar broers en zusjes, neven en nichten en alle familieleden, die nu bedroefd zijn om haar heengaan maar ook gesticht zijn door de wijze waarop zij de dood heeft aanvaard. Moge zij met haar man rusten in Gods liefde voor altijd.</p> <p>Voor uw blijken van medeleven, betoond bij het overlijden en de begrafenis van mijn innig geliefde dochter, onze zorgzame zuster, en lieve tante, zeggen wij U hartelijk dank.</p> <p>A. van der Bruggen - den Otter kinderen, klein- en achterkleinkinderen Eindhoven, januari 1975.</p>
---	---

Op het bidprentje staat, dat haar man in 1945 sneuvelde. Dit moet zijn: 1944.

Overplaatsing van het graf van Piet naar Nationaal Ereveld Loenen.

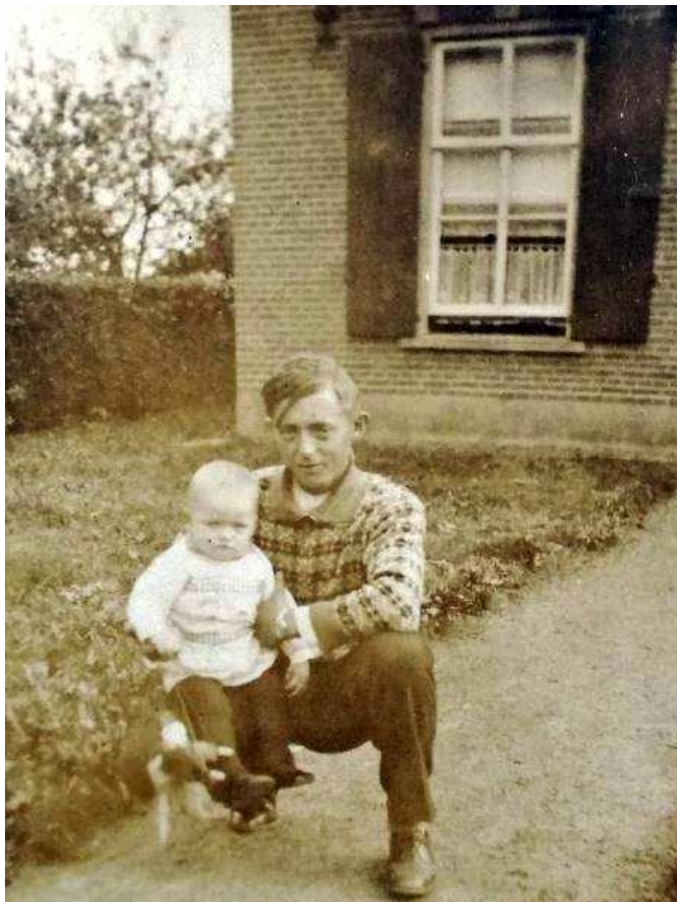

De ouders van Piet van Riel waren Adrianus Cornelis (Joan) van Riel (1869-1939), die getrouwd was met Johanna (Hanneke) van den Bersselaar (1870-1931) uit Sint Oedenrode.

Zij woonden Slimstraat 47 en kregen zes kinderen, waarvan Piet de jongste was. Hij werd geboren op 19 januari 1908.

Adrianus van Riel   Johanna van den Bersselaar

1. Martina (1896-1896), vroeg gestorven.
2. Martinus (1897-1920), ongehuwd en door een trap van een paard overleden.
3. Anna Maria (1898- 1983), gehuwd met Marcus van de Wouw.
4. Adriana Wilhelmina (1900-1938), gehuwd met Laurentius van de Voort.
5. Antonia Juliana (1902-1987), gehuwd met Kees van Beerendonk.
6. Petrus Wilhelmus (Piet) (1908-1944), gehuwd met Hendrika van der Bruggen.

Anna Maria van Riel, één van de zussen van Piet, trouwde met Marcus van de Wouw.

Ze woonden Kreitenmolenstraat D 90b, daarna 180 A, nu 182 te Udenhout.

Zij kregen zes kinderen: Koos, Ad, Cor, Joke, Tonnie en Tine.

Op 29 januari 1976, een jaar na het overlijden van Riek, ontving Anna Maria een brief van de Oorlogsgravenstichting.

Hierin werd aan haar toestemming gevraagd om het graf van haar broer Piet over te plaatsen van Eindhoven naar het Nationaal Ereveld in Loenen.

Anna Maria stemde hierin toe en tekende de goedkeuringsverklaring.

Ad van de Wouw met oom Piet. (1933)

OORLOGSGRAVENSTICHTING

BESCHERMVROUWE H.M. DE KONINGIN
ERE-VOORZITTER Z.K.H. DE PRINS DER NEDERLANDEN

DOSSIER NO.: 5000/Binnenl./Ch. 'S-GRAVENHAGE, 29 januari 1976.
ONDERWERP: graf P.W. van Riel te Gestel,
gem. Eindhoven.

Mevrouw A.M. van de Wouw-van Riel,
Kreitemolenstraat 180a,
U d e n h o u t.

Geachte mevrouw Van de Wouw,

Hierbij moge ik het volgende onder uw aandacht brengen.

Medewerkers van de Oorlogsgravenstichting bezoeken regelmatig de graven van Nederlandse oorlogsslachtoffers en zien er op toe, dat deze in goede toestand blijven. Wanneer een graf voorzieningen behoeft, wordt voor het herstel de technische dienst ingeschakeld.

Onlangs werd het graf van uw broer, wijlen de heer P.W. van Riel, wiens graf is gelegen op de R.K.-begraafplaats "Sint Lambertus" te Gestel, door vertegenwoordigers van de stichting bezocht. Daarbij werd geconstateerd, dat de steen en de inscriptie slecht zijn, zodat vervangen van de steen noodzakelijk wordt.

Het behoeft geen betoog, dat het zeer veel inspanning kost dergelijke verspreide graven in goede staat te houden.

Teneinde deze omvangrijke taak te vereenvoudigen, maar vooral om een beter onderhoud te kunnen waarborgen, streeft de Oorlogsgravenstichting er naar de verspreid gelegen oorlogsgraven zoveel mogelijk te zamen te brengen, door deze over te plaatsen naar reeds bestaande erevelden. Op deze wijze wordt tevens voorkomen, dat - wanneer er geen familie meer in leven is - het graf verloren kan gaan.

In Loenen op de Veluwe (gem. Apeldoorn) is daartoe reeds in 1949 het Nederlandse ereveld voor de slachtoffers van de oorlog 1940 - 1945 aangelegd, waar nu al meer dan 2600 landgenoten hun laatste rustplaats hebben gevonden.

- De -

POSTBUS 1981 - DEN HAAG 2077

ADRES: BANKPLEIN 3 - 'S-GRAVENHAGE - TELEFOON 070-541300 - POSTGIRO 401000

De graven worden er nimmer geruimd en jaarlijks op 4 mei wordt een dodenherdenking gehouden, waarvoor de nabestaanden een uitnodiging ontvangen.

Op 2 november "Allerzielen" wordt voor de R.K.-nabestaanden een N.Mis opgedragen in de rouwkapel op het ereveld.

Eigen personeel van de stichting verzorgt de begraafplaats, zodat de graven zich steeds in goede toestand bevinden. Om u een indruk te geven van het ereveld sluit ik een geïllustreerde folder met nadere bijzonderheden in.

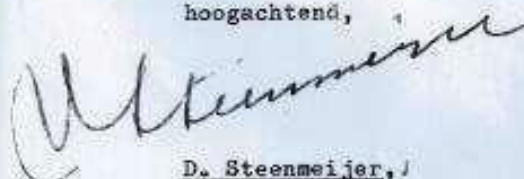
Ook het graf van uw broer zou in aanmerking kunnen komen voor overplaatsing naar dit ereveld.

Uiteraard zal deze overbrenging en herbegraving - welke in alle stilte (dus zonder familie) geschiedt - geen kosten voor u medebrengen. Ook de steen wordt door de stichting betaald en nimmer zijn de onderhoudskosten of rechten verschuldigd.

Wanneer u prijs stelt op verplaatsing naar voornoemd ereveld, heeft u slechts de bijgesloten verklaring te ondertekenen en aan de Oorlogsgravenstichting terug te zenden. U verkrijgt daarmee de zekerheid, dat het graf tot in lengte van dagen in goede toestand blijft bestaan.

Uw antwoord met belangstelling tegemoet ziende, verblijf ik,

hoogachtend,

D. Steenmeijer,
algemeen directeur.

bijl.: 2.

Nationaal Ereveld Loenen.

De stoffelijke resten van Piet van Riel werden in 1976 overgebracht naar het Nationaal Ereveld in Loenen, Groenendaalseweg 64 (Gemeente Apeldoorn).

Op het ereveld zijn mensen begraven, die sinds de meidagen van 1940 omgekomen zijn:

Verzetsstrijders, Engelandvaarders, represaille-slachtoffers, dwangarbeiders, concentratiekamp-slachtoffers, leden van de Koopvaardij,

slachtoffers van de Japanse bezetting en van latere conflicten, zoals de politionele acties in het voormalige Nederlands-Indië en de schermutselingen, die voorafgingen aan de overdracht van Nederlands Nieuw-Guinea.

Sinds de jaren tachtig biedt het Ereveld ook een laatste rustplaats aan militairen, die omkwamen bij Vredesmissies.

Nationaal Ereveld Loenen

De ongeveer 4.000 graven op het Ereveld liggen bijna onopvallend verspreid in rijen langs slingerende paden in een bosgebied met een totale oppervlakte van 17 hectare. Er zijn geen rechtopstaande stenen of kruisen als graf te vinden.

Bij de ingang van het Ereveld staat een grafwijzer. U kunt daar de naam intypen van de persoon, waarvan u het graf zoekt. Dan rolt een print uit het apparaat, zodat u het gemakkelijk kunt vinden.

Grafwijzer.

Print van de route naar het graf van Piet van Riel.

(Het eindpunt, de rechthoek op het kaartje, is bovenaan gedetailleerd afgebeeld naast de naam van P.W. van Riel.)

De rouwkapel op het Ereveld met links het beeld "De vallende man."

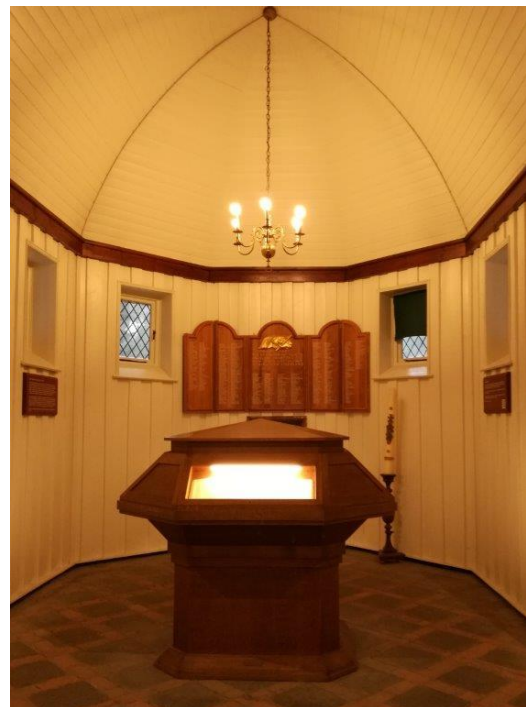
In de kapel is een schrijn, waarin 42 gedenkboeken liggen met de namen van 130.000 vermisten, waarvan geen graf bekend is. De beheerder van het Ereveld slaat iedere dag een pagina om van het boek, dat dan in de verlichte schrijn ligt. Op deze manier worden al deze vermiste personen toch herdacht.

Tegenover de schrijn hangt een bord met de namen van de Engelandvaarders die zijn omgekomen. Velen van hen stierven onderweg en hebben een zeemansgraf gekregen.

Elk graf op het Nationaal Ereveld heeft een liggende witte steen van uniform formaat.

Achter iedere steen staat - voor zover bekend - de geschiedenis van de overleden persoon.

Dit is nog niet het geval bij het graf van P.W. van Riel. 't Schoor gaat ervan uit, dat dit verandert omdat het Heemcentrum de gegevens over Piet onlangs doorgegeven heeft aan de Oorlogsgravenstichting.

Verlichte schrijn met de 42 gedenkboeken.

Het graf van Piet van Riel op Nationaal Ereveld Loenen.

Het is heel apart, dat op de steen vermeld staat: Soldaat Commando Stoottroepen Brabant, omdat deze legereenheid op 19 september 1944 nog niet bestond.

Piet hoorde bij de Binnenlandse Strijdkrachten. De Stoottroepen werden pas opgericht op 21 september 1944. De Binnenlandse Strijdkrachten werden daar toen wel bij ingelijfd.

Het graf van Piet van Riel op het Nationaal Ereveld in Loenen

De naam van Piet van Riel staat ook vermeld in Eindhoven op het Philipsmonument en het Bevrijdingsmonument, alsmede in de Gedachteniskapel van het Regiment Stoottroepen in Beneden-Leeuwen.

Het Philipsmonument in Eindhoven.

Op 3 mei 1950 onthulde Dr. Ir. F. Philips op het complex "Strijp" een monument ter nagedachtenis aan alle Philipswerknemers die zijn omgekomen in de Tweede Wereldoorlog.

Dit monument is inmiddels verplaatst en staat tegenwoordig langs het gebouw "de Portiersloge" aan de Torenallee 1 in Eindhoven, waar vroeger de poort naar het Philipsterrein was.

In de Tweede Wereldoorlog ging de productie van de Philipsfabriek gewoon door onder leiding van de Duitsers.

Onder de Philipsmedewerkers bevonden zich echter ook vele joodse mensen. Deze werden gedeporteerd naar werkkampen, wat de andere Philipsmensen verschrikkelijk vonden. Zij pikten dit niet en gingen op 3 mei 1943 massaal in staking.

De Duitsers hebben toen, om de medewerkers weer aan het werk te krijgen, een paar willekeurige arbeiders eruit gepikt en dezen bij de poort doodgeschoten.

Het Philipsmonument naast "De Portiersloge" aan de Torenallee 1.

PHILIPS

 PHILIPS FABRIEKEN *

R2/1926-2

ONTHULLING MONUMENT OP STRIJP

In het bijzijn van tal van familieleden der nabestaanden heeft ir F. J. Philips Woensdagmiddag het indrukwekkende monument op het Complex Strijp onthuld, dat daar een blijvende plaats heeft gevonden, ter nagedachtenis aan hen, die tijdens de Mei-staking in 1943 werden gefusilleerd; aan hen, die om hun verzetswerk het leven lieten; aan de gesneuvelden in de tweede wereldoorlog; aan de omgekomenen in concentratiekampen, bij bombardementen en andere oorlogshandelingen en ten slotte aan de vermisten.

„Velen”, — aldus ir Philips — „zullen op deze 3de Mei terugdenken aan de 3e Mei 1943, toen op vrijwel dezelfde plaats waar wij nu staan, een viertal van onze medewerkers werd gefusilleerd. Maar op het door prof. Carasso uitgevoerde, definitieve monument, zien wij ook de namen gebitteld staan van anderen, die hun leven lieten in deze vijf oorlogsjaren, namen van goede bekenden en vrienden, en dikwijls vragen wij ons af, moeten wij ons althans afvragen, hoe deze vroegere medewerkers nu over ons en over ons bedrijf zouden denken. Misschien zouden zij, een parallel trekkend, vinden dat wij te veel met onszelf en met allerlei materiele dingen bezig zijn, dit in tegenstelling tot de bezettingsjaren, en hoewel waarschijnlijk verheugd over het vele goede, dat tot stand is gekomen, zouden zij teleurgesteld kunnen zijn en dit moet voor ons een aansporing betekenen om te proberen er iets beters van te maken.”

Zich tot de familieleden wendend, zeide ir Philips, dat hij het als een behoefte gevoelde, hun de verzekering te geven, dat het offer van hun man, vader of zoon, niet zal worden vergeten en dat het een blijvende stimulans zou zijn bij de vervulling van de plicht voor het vaderland.

Nadat het monument was onthuld, ir Philips en de heer G. J. van den Donk, de voorzitter van de Personeelraad, een krans hadden gelegd en één minuut stilte in acht was genomen, speelde de Philips' Harmonie het Wilhelmus, terwijl de vlag halfstok ging.

Artikel uit de Philips Koerier van 5 mei 1950, 6e jaargang nummer 11.

Het monument is gemaakt door Frederico Carasso (1899-1969). Deze Amsterdamse beeldhouwer maakte onder meer ook de bronzen deuren (2,5 bij 3 meter) van het Evoluon.

Op de sokkel staan de namen van Philipswerknemers die omkwamen bij het verzet, in concentratiekampen, bij bombardementen of gesneuveld zijn.

De eerste vier namen (W. van Beek, J.G. Eilers, J.C.W. Gielen en P.J. Verhoeven) zijn de werknemers die na de spontane staking op 3 mei 1943 door de Duitsers op Strijp S gefusilleerd werden.

De sokkel met de namen van de omgekomen Philipswerknemers.

P.W. van Riel staat op het rechterbord in de vierde regel van dit Philipsmonument als gesneuvelde vernoemd. In de detailopname hieronder is dit duidelijk te zien in de 3^e en 4^e regel.

De Vrije Philips Koerier

Tijdelijk mededeelingenblad van de N.V. Philips' Gloeilampenfabrieken

UITGAVE VAN HET PHILIPS PERSBUREAU

DINSDAG 10 OKTOBER 1944

DRUK: N.V. EINDHOVENSCHE DRUKKERIJ

MEISJES, HELPT MEE!

Aan het vrouwelijk personeel van 18 jaar en ouder dat onder de wachtgeldregeling valt.

In vele huisgezinnen in onze stad is — zoals gij allen weet — door de bijzondere omstandigheden een dringende behoefte aan hulp in de huishouding ontstaan.

De organisatie H. & O. (Herstel en Opbouw) heeft zich onder meer tot uak gesteld, om in deze behoefte te voorzien door het verlenen van haar bemiddeling in dergelijke gevallen. Zij heeft zich voor dit doel ook tot onze onderneming gewend, die haar volle medewerking aan dezen arbeid heeft toegezegd.

Door het tijdelijk gebrek aan werkgelegenheid moeten wij U onder de Wachtgeldregeling laten vallen, doch thans doet zich een prachtige gelegenheid voor om de handen weer uit de mouwen te steken ten dienste van het algemeen welzijn! Wij doen bij dezen dan ook een dringend beroep op U allen om zich vrijwillig als hulp in de huishouding aan te melden!

U kunt zich opgeven bij een der meldingsbureaux voor de Wachtgeldregeling hetzij als hulp voor heele dagen (van 8—17 uur), hetzij voor halve dagen (van 8—12 of van 13—17 uur). Er zal alleen op de werkdagen worden werkt, terwijl de hulpen voor heele dagen eens 1 middag in de week vrij zullen zijn.

Zij, die heele dagen werken, krijgen 48 uur, zij, die halve dagen werken, 40 uur uitbetaald, tegen het verloop van de wachtgeldregeling. Eervolnoemens hebben bovendien recht op een vrije maaltijd tusschen den middag.

Alle verdere inlichtingen worden gaarne versprekt door de meldingsbureaux voor de Wachtgeldregeling.

Wij openen dien wensch uit, dat velen van U aan dezen oproep gevolg zullen geven. Zoo blijken, dat wij in onze verwachtingen werden teleurgesteld, dan soect er rekening mede gehouden worden, dat een zeker aantal meisjes zal worden aangewezen voor dit werk, dat men op grond van art. 13 van de Wachtgeldregeling zal dienen te accepteren. Wij vertrouwen evenwel, dat dit niet noodig zal blijken te zijn, doch dat tallozen zich vrijwillig voor dit nuttige werk zullen aanmelden.

De Directie

Ir. F. J. PHILIPS.

Voorzitter van den Arbeiderskern
L. KAUFFELD.

Familie in bevrijd Nederland?

Door bemiddeling van het Rode Kruis is het mogelijk berichten te versturen naar andere reeds bevrijde plaatsen in Nederland. Deze berichten moeten zoo kort mogelijk zijn en geschreven op een vel papier, voorzien van het volledig adres van afzender en geadresseerde. De aldus beschreven velken kunnen — zonder enveloppe! — worden afgegeven aan het Hoofd van het Rode Kruis hier ter stede, thans gevestigd in het hoofd Old Dutch op de Markt.

De Groeten terug!

Door de voorzitters van onze kern is het volgende antwoord verzonden op de boodschap, die door het personeel van de Philipsfabrieken te Mitcham aan Philips Eindhoven werd gezonden en die wij in ons vorig nummer afdrukten:

„Het personeel van de „Philips' fabrieken te Eindhoven is het personeel van de „Philips' fabrieken te Mitcham „zeer erkentelijk voor de „gelukwenschen ter gelegenheid van hun bevrijding.

„Het Eindhovensche personeel heeft met groot enthousiasme het 2e Engelsche leger „helpen inhalen en zal niet licht „vergeten wat de Geallieerde „Strijdkrachten deden voor de „bevrijding van hun stad.

„Wij hopen weer spoedig „aan het werk te kunnen gaan „voor ons gemeenschappelijk „doel.

Met Philipsgroeten”.

Verdeeling van de Vrije Philips Koerier

Doordat onze adreslijst voor een groot deel onjuist is geworden, en de verkeersmiddelen nog onvoldoende zijn, is het ons niet mogelijk de eerstvolgende werken de „Vrije Philips Koerier”, zooals dit gebruikelijk was, bij iedereen thuis te bezorgen. Om toch zooveel mogelijk werknemers bij Philips van een exemplaar in het bezit te stellen, moeten wij een beroep doen op de medewerking van meldingsbureaux en de portiers der gebouwen van de gespeide Philipsafdeelingen.

Iedere werknemer die onder de wachtgeldregeling valt, ontvangt een Koerier op het meldingsbureau, waar hij zich meldt. Dit geldt ook voor de gemeenten buiten Eindhoven.

Alle werkende leden van het personeel kunnen hun exemplaar in ontvangst nemen bij den portier van het fabriekscampus, of in het gebouw waarin zij werkzaam zijn. Ook op de gespreide afdelingen.

Ten gerieve van hen, die bij de uitreiking niet aanwezig waren, is er nog gedurende een volten dag nadien gelegenheid bij de respectievelijke portiers, of meldingsbureaux, een Koerier in ontvangst te nemen.

Bij de portiers der poliklinieken wordt een extra aantal overgelegd voor de loopende zieken. Niet bereikbaar zijn dus voor ons de zieken die thuis zijn; voor hen doen wij een beroep op goede kennissen of vrienden.

BEDRIJFSVOLKSTUINEN

Vrijdag o.z., 13 October, kunnen de nummers B 1301 tot 1300 een portie wortelen en witte kool afhalen aan de Porendijklaan 27, 's middags tusschen 3 en half 6.
Bureau Bedrijfsvolkstuinten, (tel. 5011)

Wij gedenken onze dooden in stillen eerbied

Leden van het personeel, die na de staking op 3 Mei 1943 door de Duitschers wreed en rechteloos werden doodgeschoten:

W. van Beek, Metaalvervalfabriek I. C. W. Gies, Metaalvervalfabriek
J. G. Elen, Reolentfabriek P. I. Verbees, Rietgasfabriek

In hun geest en zuiverheid van gedachten zullen wij voortwerken.

Leden van het personeel, omgekomen bij de oorlogshandelingen sinds 17 September 1944. Eerst thans is de droeve lijst volledig. Het aantal van 18, dat door Ir. F. J. Philips op 25 September j.l. in het Ontspanningsgebouw plechtig werd herdacht, is intusschen gestegen tot 25.

Johannes H. Aarb,	Kleinlampen	Maj. Gerda Kramer,	Drookkerij
Petrus C. Baas,	Diamantbeoordel.	Maj. Catharina W. C. v. J. Laar,	Condensator
Maj. Anna C. H. Brinkman,	Radiovalvefabriek	Johannes J. Th. v. d. Linde,	Rietgasfabriek
Maj. Petrus A. v. d. Boek,	Koolverstaander	Maj. Adriana v. d. Maas,	Koolverstaander
Antonius L. Emaas,	E. T. F.	Johannes J. Roters,	Mechanisch
Mevr. Catharina v. Esch-Schellekens,	Glasfabriek	Petrus W. van Riel,	Philisfabriek
Johannes v. Gullen,	Preperaten lab.	Johannes C. Th. de Raay,	Glasfabriek
Marie A. Gonselke,	Philips' Kachel	Jacques Th. C. de Raay,	Radiovalvefabriek
Maj. Alice Glas,	Landsingsroep	Maj. Christiaan Rijndorp,	Medische Afdeling
Maj. Elizabeth Koninga,	Radiovalvefabriek	Johannes Th. A. M. Schinkel,	Metaalvervalfabriek
Adriaan B. van Kotel,	Arbeid	Martina v. Schipstal,	Bewaking
Theodorus J. Kemna,	Lampenmagazijn	Johannes v. d. Wief,	Radiovalvefabriek
Gerardus Kramer,	Technische Bedr.		

De nagedachtenis aan hen, die in dezen wereldstrijd ten offer zijn gevallen, zal ons sterken in den wil om goed samen te leven.
Zij mogen rusten in vrede.

In de Vrije Philips Koerier van dinsdag 10 oktober 1944 werd Petrus W. van Riel ook genoemd. Op de volgende pagina vindt u een gedeelte van deze koerier vergroot.

Wij gedenken onze dooden in stillen eerbied

Leden van het personeel, die na de staking op 3 Mei 1943 door de Duitschers wreed en rechteloos werden doodgeschoten:

W. van Beek, Metaalwarenfabriek   J. C. W. Gielen, Metaalwarenfabriek
J. G. Eilers, Buizenfabriek   P. J. Verhoeven, Röntgenfabriek

In hun geest en zuiverheid van gedachten zullen wij voortwerken.

Leden van het personeel, omgekomen bij de oorlogshandelingen sinds 17 September 1944. Eerst thans is de droeve lijst volledig. Het aantal van 18, dat door Ir. F. J. Philips op 25 September j.l. in het Ontspanningsgebouw plechtig werd herdacht, is intusschen gestegen tot 25.

Johannes Th. Aarts,	Kleinlampen	Mej. Gerda Kramer,	Drukkerij
Petrus C. Braat,	Diamantboorderij	Mej. Catharina W. C. v. d. Laar,	Condensatoren
Mej. Anna C. H. Brinkman,	Radiobuizenfabriek	Johannes J. Th. v. d. Linden,	Röntgenfabriek
Mej. Petronella A. v. d. Broek,	Koolweerstanden	Mej. Adriana v. d. Moeren,	Koolweerstanden
Antonius L. Emans,	E. T. F.	Johannes J. Retera,	Machiniefabriek
Mevr. Catharina v. Esch-Schellekens,	Glasfabriek	Petrus W. van Riel,	Philitefabriek
Johannes v. Geffen,	Preparaten Lab.	Johannes C. Th. de Rooy,	Glasfabriek
Marie A. Gemmeke,	Philips' Keuken	Josephus Th. C. de Rooy,	Radiobuizenfabriek
Mej. Alie Glasz,	Landengroepen	Mej. Christiana Rijnsdorp,	Medische Afdeling
Mej. Elisabeth Kamminga,	Radiobuizenfabriek	Johannes Th. A. M. Schenkels,	Metaalwarenfabriek
Adriaan B. van Ketel,	Arbeid	Marinus v. Schipstal,	Bewaking
Theodorus J. Kosman,	Lampenmagazijn	Johannes v. d. Wiel,	Radiobuizenfabriek
Gerardus Kramer,	Technische Bedr.		

*De nagedachtenis aan hen, die in dezen wereldstrijd ten offer zijn gevallen, zal ons sterken in den wil om goed samen te leven.
Zij mogen rusten in vrede.*

Detail uit de Vrije Philips Koerier van dinsdag 10 oktober 1944.

Het Bevrijdingsmonument in Eindhoven.

Bevrijdingsmonument bij het gemeentehuis van Eindhoven.

Het bevrijdingsmonument, dat op het Stadhuisplein staat, is ontworpen door Paul Grégoire en werd 10 jaar na de bevrijding van Eindhoven op 18 september 1954 onthuld door burgemeester mr. H.A.M.T. Kolfshoten. De drie figuren stellen een burger, een verzetsman en een soldaat voor.

Op het monument staan de namen van alle Eindhovenaren die, voor zover men heeft kunnen achterhalen, op de dag dat zij werden opgehaald (zo heette dat toen), gefusilleerd zijn of zonder meer zijn verdwenen, officieel stonden ingeschreven in de Burgerlijke Stand van Eindhoven als ingezetene van deze stad.

Op de website: "Herinner U de namen", staan alle persoonlijke gegevens van de slachtoffers: niet alleen hun namen, maar ook hun geboortedatum, het laatste adres, en zo mogelijk, datum en plaats van overlijden.

De namen van 1099 Eindhovenaren, waaronder de in Udenhout geboren P.W. van Riel, allen slachtoffer van de Tweede Wereldoorlog, staan gegraveerd in graniet. Hun namen blijven een stille aanklacht tegen onrecht en geweld".

Tekst op het Vredesmonument in Eindhoven.

Een gedeelte van de gedenkplaten op het Bevrijdingsmonument. Op de middelste plaat op de 4^e regel de naam van P.W. van Riel.

Monument voor het Regiment Stoottroepen in Beneden-Leeuwen.

Het Regiment Stoottroepen werd opgericht op 21 september 1944. Prins Bernhard gaf verzetsleider Peter Borghouts opdracht uit leden van het gewapende verzet, met name uit de Landelijke Knokploegen (LKP), militaire eenheden te formeren om aan de zijde van de geallieerden mee te vechten om de rest van Nederland te bevrijden. Daarmee was het regiment Stoottroepen geboren.

Kapel Stoottroepers Beneden-Leeuwen

In sept 1944 werd de Waal frontlijn van Nijmegen tot Dordrecht. Beneden - Leeuwen lag aan deze frontlijn en de Duitsers kwamen regelmatig de rivier over. Ze namen mensen mee en staken huizen in brand. De dijk werd daarom bewaakt door plaatselijke verzetsmensen die tot de Knokploeg behoorden.

De mensen die hier omkwamen in de strijd waren in feite de eerste gesneuvelde Stoottroepers.

Na de oorlog werd ter gedachtenis van de gevallen in Beneden-Leeuwen een kapel met erekerkhof gesticht. Klooster en tuin waarin dit geplaatst werd, waren van de kerk die de grond beschikbaar stelde.

Inmiddels zijn er ook woningen in deze toen grote tuin gekomen, zodat het monument nu in een woonwijk staat.

Het Monument voor het Regiment Stoottroepen bestaat uit een kapel, drie graven van Stoottroepers, die zijn omgekomen in gevechten aan de Waal en een gedenkteken.

De drie graven bij de kapel.

Naast de kapel bevinden zich de drie graven met een wit natuurstenen grafzerk en een helm. Zij representeren de graven van alle gesneuvelde Stoottroepers.

Het Regiment Stoottroepen is het jongste infanterieregiment binnen de Koninklijke Landmacht. Na de Tweede Wereldoorlog zijn de Stoottroepen ingezet bij acties in voormalig Nederlands-Indië, Nieuw-Guinea, Bosnië, in Kosovo, Afghanistan en in Mali.

Op de tweede zondag van oktober is bij dit monument de jaarlijkse herdenking van de Stoottroepers.

Niet alleen de Stoottroepers die in 1944/45 bij de bevrijding van Nederland hun leven gaven worden herdacht, maar ook zij die vielen voor Nederland bij acties in Nederlands-Indië en de vredesoperaties op verschillende plaatsen in de wereld.

In de kapel, onthuld op 9 oktober 1949, zijn gebrandschilderde glas-in-loodramen aangebracht.

Gebrandschilderde ramen in de kapel in Beneden-Leeuwen.

Op het linker raam is te zien hoe een soldaat strijdvaardig de Nederlandse vlag vasthoudt, terwijl hij omringd wordt door burgers. Onderin de voorstelling staat het embleem van het Regiment Stoottroepen afgebeeld.

Op het andere raam staat een noeste arbeider centraal. Onder hem zijn Duitse soldaten te zien die de vlag van het Derde Rijk bij zich dragen. Onderin het raam staat het Nederlandse wapen afgebeeld, waarop de tekst "Je Maintiendrai" is te lezen.

Tevens zijn in de kapel gedenkplaten van witte natuursteen aangebracht. Op één van de gedenkplaten staan de namen van alle gesneuvelde Stoottroepers.

De naam van P.W. van Riel staat hier ook bij. Maar ook hier met een foutieve overlijdensdatum, namelijk 18.9.1944.

IN MEMORIAM			
1944			
Th.W.v.d. BOGAARD	18. 9	J.v.d. BERG	1. II
A.C. LUYKX	18. 9	H.E. GÉLISSEN	1. II
L. NIJST	18. 9	A.J.v. WELJE	2. II
P.W.v. RIEL	18. 9	P.F. ANINK	4. II
P.C.J.v. BOVEN	6. 10	J. VEENHOF	4. II
P. BIEMOND	9. 10	A.M. COENDERS	8. II
Th.A. DAUTZENBERG	12. 10	J.F. SEGERS	22. II
M. TRAAAS	17. 10	A.M.T.v. HEES	23. II
N.G. SMULDERS	20. 10	W.L. MARTENS	23. II
G.J. VERMEULEN	27. 10	H.L.F. DERKS	24. II
F.J. BEKERS	28. 10	H. PASTOOR	1. 12
H.J. JANSEN	28. 10	W. STUIJTS	1. 12
F.L.v.d. LEEST	28. 10	H.C. BROUWER	10. 12
J.M. LOUWERSE	28. 10	G.L. HABETS	14. 12
J.D. SCHULTE	28. 10	J.M.v. DIJKE	18. 12
J.A. VILE	28. 10	J.v.d. LAAN	18. 12
R.M.G. THIJSSSEN	30. 10	G. SCHAEKERS	29. 12

Misschien houdt dit verband met het feit dat zijn dienstmakers Theo van den Boogaard en Harry Luykx op 18.9.1944 gesneuveld zijn volgens de lijst van gevallen Regiment Stoottroepen.

Daarmee is ook enigszins te verklaren waarom op het gedenkrentje van Piet 18 september als overlijdensdatum staat. (Zie blz. 27.)

Gedeelte van de gedenkplaat met namen.

Het is wel typisch, dat hun dienstmakers in de krant een rouwadvertentie hebben geplaatst met als overlijdensdatum van alle drie gesneuvelden 19 september. (Zie blz. 26). Dit alles zal wel te wijten zijn aan de hectiek van die periode.

De achternaam van Harry wordt overigens op drie manieren gespeld. In de rouwadvertentie als Luyckx, op de gedenkplaat als Luykx en in de lijst van gevallen Regiment Stoottroepen als Luyjckx.

De naam van P.W. van Riel, met als juiste overlijdensdatum 19 september 1944, staat ook op de lijst van gevallen Regiment Stoottroepen.

(Sectie Militaire geschiedenis, Landmachtstaf Stoottroepen 1944-1984, Samengesteld door Drs J.A.M.M. Janssen, Drs P.M.H. Groen en Dr C. M. Schuiten.)

Lijst van gevallen Regiment Stoottroepen			
Stoottroepen Brabant en Limburg			
G. D. van Agtmaat	27-10-44	J. van der Laan	18-12-44
G. W. J. P. About	18-02-45	F. L. van der Leest	28-10-44
J. C. van Alphen	03-07-45	J. A. J. Leijten	15-03-45
P. F. J. M. Anink	04-11-44	J. M. Louwerse	28-10-44
P. A. M. Avontuur	23-01-45	A. C. Luykx	18-09-44
J. Ch. Beekmans	27-03-45	W. L. Martens	23-11-44
F. J. Bekers	28-10-44	P. G. van Meer	08-01-45
J. van den Berg	01-11-44	W. H. de Milde	02-04-45
A. B. C. van den Berk	06-03-45	L. H. M. Moree van Lierde	02-03-45
A. J. de Bie	19-04-45	J. J. J. Noé	25-05-45
P. Biemond	09-10-44	A. P. Notten	12-08-45
A. E. Bogers	10-10-47	L. Nijst	18-09-44
Th. W. van den Boogaard	18-09-44	H. Ombelet	23-10-45
P. C. J. van Boven	06-10-44	H. Pastoor	01-12-44
J. L. van de Brink	?	Th. P. Peereboom	29-06-45
H. C. Brouwer	10-12-44	J. J. Peters	07-05-45
J. M. de Bruijn	17-01-45	Sj. Polstra	23-05-45
K. H. A. Cappetti	24-05-45	P. J. Reijnen	27-10-44
F. A. M. Clevers	22-03-45	P. W. van Riel	19-09-44
A. M. Coenders	08-11-44	C. van Sambeek	04-04-45
Th. A. Dautzenberg	12-10-44	G. J. Schabbink	01-01-45
H. L. F. Derks	24-11-44	G. Schaekers	29-12-44
M. A. van Deursen	06-03-45	A. Schaminee	15-02-46
A. H. van der Donk	24-03-45	J. L. Schmitz	08-05-45
J. P. van Doorn	21-02-45	J. J. H. Schrijber	12-04-45
L. G. Driessen	18-05-45	Ch. J. Schrömbges	13-07-45
A. J. M. Drissen	17-02-45	J. D. Schulte	28-10-44
J. M. van Dijke	18-12-44	J. F. Segers	22-11-44
J. J. Geldhoff	22-04-45	A. M. Senders	14-07-45
H. E. Gélissen	01-11-44	K. G. Silln	16-04-45
G. L. Habets	14-12-44	N. G. Smulders	20-10-44
A. M. T. van Hees	23-11-44	H. M. Sprengers	29-05-45
A. C. Heesbeen	17-10-44	C. A. Steenbakkers	03-02-45
H. W. de Heus	11-03-45	W. Stuijts	01-12-44
J. L. van der Heijden	22-04-45	J. L. W. van Tilburg	15-07-45
F. H. Heijne	15-05-45	J. H. Timmermans	21-04-45
W. J. F. Hochstenbach	15-07-47	L. J. Timmermans	05-06-45
J. Hondema	22-11-45	G. A. Tissen	26-09-45
A. J. Jansen	30-11-44	M. Traas	17-10-44
H. J. Jansen	13-12-47	R. W. G. Tijssen	30-10-44

Eregalerij voor Brabantse gesneuvelden en verzetsstrijders.

Het Brabants Historisch Informatiecentrum (BHIC) is bezig om een digitale eregalerij samen te stellen met de hulp van alle Brabantse heemcentra. Hierin komen de namen van alle Brabantse gesneuvelden en verzetsmensen. Niet alleen die uit de W.O.II maar ook van hen, die bij Vredesmissies gesneuveld zijn.

Deze Eregalerij zal klaar zijn in 2019 als we in Brabant 75 jaar vrijheid vieren. Het BHIC vindt het een ereschuld deze omgekomen mensen een gezicht te geven, dus niet alleen met naam genoemd, maar ook met feiten uit hun persoonlijk leven en liefst met een foto erbij.

Iedereen kent de nationale herdenking op 4 mei op de Dam. Veel minder bekend is dat Noord-Brabant – als enige provincie en al sinds 1945 – ook zijn eigen Brabantse gesneuvelden herdenkt. Dat gebeurt in Waalre in het oude kerkje.

Dan wordt stilgestaan bij de mensen die gevallen zijn als militair tijdens de Tweede Wereldoorlog of als gevolg van hun verzetsdaden of door represaillemaatregelen van de Duitse bezetter zijn overleden. Allemaal slachtoffers van de vijand van toen. Maar jaarlijks worden in Waalre ook de Brabantse jongens herdacht, veelal dienstplichtigen, die tijdens onze eigen koloniale oorlog met Indonesië vielen in Nederlands-Indië en Nieuw Guinea.

In Waalre wordt ook stilgestaan bij de Brabantse soldaten die het leven lieten tijdens VN-missies: onze eigen Koreagangers, onze jongens in Bosnië en – meest recent – in Afghanistan en Mali.

Het oude kerkje in Waalre.

Het BHIC vroeg 't Schoor over onderstaande namen informatie aan te leveren. De naam van Petrus Wilhelmus van Riel was voor ons toen onbekend en heeft, zoals eerder vermeld, tot het schrijven van dit artikel geleid.

UDENHOUT										
Brabants Historisch Informatie Centrum – Eregalerij Brabantse Gesneuvelden										
Naam			Geboren	Geboorte-plaats	Woon-plaats	Overleden	Overlijdens-plaats	Conflict/hoedanigheid	Rang/ functie	Beroep
Maas		Cornelis Johannes	8-4-1926	Udenhout	Udenhout	17-8-1947	Kratjak	Voormalig Nederlands Oost-Indië	Sld. 4-10 RI, KL	
Paaijmans		Lambertus Josephus	2-7-1921	Udenhout	Udenhout	28-12-1947	Cheribon	Voormalig Nederlands Oost-Indië	Sld. OVW 16e Cie W Brigade, KL	
Pas	van de	Franciscus Martinus	7-2-1912	Udenhout	Udenhout	14-5-1940	Middelburg	Militairen 1940-1945	Sld. 2-II-17 R.I., KL	
Riel	van	Petrus Wilhelmus	19-1-1908	Udenhout	Eindhoven	19-9-1944	Leende	Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten	Sld. Stoottr. Comm. Brabant	
Voort	van de	Wilhelmus Gertrudis	20-4-1893	Udenhout	Tilburg	24-9-1944	Tilburg	Verzet Tweede Wereldoorlog		Bedrijfsleider

Wel misten wij op de lijst van het BHIC de naam van de gesneuvelde Udenhouter Sgt. J. Paters, die wel op het gedenkbord in het kappelletje aan de Schoorstraat staat. Dit houdt waarschijnlijk verband met het feit, dat hij in Tilburg geboren is. Zijn gegevens en foto heeft 't Schoor toch bij de overige namen gevoegd.

De naam van Piet van Riel op het gedenkbord in Udenhout.

In Udenhout waren de daden van Piet van Riel niet bekend. Dat komt zeer waarschijnlijk omdat hij in 1931 al naar Eindhoven verhuisde. Wij weten nu, dat hij niet alleen een verzetsman was, maar ook zijn leven gaf bij de bevrijding van Brabant.

Zijn naam stond daarom al vermeld op het Philipsmonument en het Bevrijdingsmonument in Eindhoven en in de kapel in Beneden-Leeuwen. 't Schoor heeft nu een levensbeschrijving en portret toegevoegd op de website van de Oorlogsgravenstichting, op de digitale Eregerij Brabant en op Wiki Udenhout.

Natuurlijk hoort zijn naam ook thuis op het gedenkbord in ons Mariakapelletje. Gerard van Alem heeft daarom de naam *P.W.v.Riel* hierin gebeiteld.

Vandaag, 19 januari 2018 - precies 110 jaar na zijn geboortedag - is tijdens een sfeervolle plechtigheid en in het bijzijn van familieleden de naam van *P.W. van Riel* onthuld in het Mariakapelletje aan de Schoorstraat, zodat wij hem niet zullen vergeten.

De naam van P.W. v. Riel op het gedenkbord.

Geraadpleegde bronnen.

[Interview met familieleden:](#)

Ad van de Wouw (Udenhout) en **Tonnie Bus - van de Wouw** (Berkel-Enschot). Hun moeder Anna Maria van de Wouw - van Riel was een zus van Piet van Riel.

Frans Mathijssen (Udenhout) en **Rieky Coomans-Mathijssen** (Loon op Zand). Hun moeder Lena, getrouwd met Ties Mathijssen, was een zus van Riek van Riel-van der Bruggen.

Frans Timmermans (Maarheeze). Zijn moeder Diny, getrouwd met Piet Timmermans, was een zus van Riek van Riel-van der Bruggen en bij haar ingetrouwd.

[Interview met:](#)

Kees van den Bersselaar,
Cees Bouwens,
Jan van den Bersselaar, allen wonend te Udenhout.

[Overige bronnen:](#)

Brabants Historisch Informatie Centrum (BHIC) www.bhic.nl

H. Snijder, archivaris van het **Regionaal Historisch Centrum te Eindhoven** info@rhc-eindhoven.nl Diverse documenten en een foto.

Eindhoven- in- beeld, eindhoven-in-beeld@planet.nl, 040-2419291.

Marianka Louwers, Archivist van Philips Company Archives, Philips International, Tel.: +31 40 27 40300, Email: pca@philips.com

Ministerie van Defensie, Dhr. H. van Bruggen, medewerker Onderzoek van het Semi-statisch Informatiebeheer. H.v.Bruggen@mindef.nl, Documenten en informatie over o.a. de dienstplichtkaart, medaille voor O en O, informatie 17^e Regiment Infanterie en het Mobilisatie Oorlogskruis.

Ministerie van Defensie, Semi-statisch Informatie Beheer, SIB.Kerkrade@mindef.nl Documenten over de militaire dienstperiode.

Nederlandse Vuurwapens Landmacht en Luchtmacht 1895-1940, G. de Vries en B.J. Martens, Uitgeverij de Bataafsche Leeuw, Amsterdam 1993.

Stoottroepenmuseum te Assen, webmaster@stoottroepers.nl

Sectie Militaire geschiedenis, Landmachtstaf Stoottroepen 1944-1984, Samengesteld door Drs J.A.M.M. Janssen, Drs P.M.H. Groen en Dr C. M. Schuiten.)

Van Verzet naar rode baret, uitgegeven door Stichting Museum Regiment Stoottroepen Prins Bernhard.

Bond van Oud-Stoottroepers en Stoottroepers (BOSS) sec@stoottroepers.nl

Het Grote Gebod gedenkboek van het Verzet in LO en LKP, deel 1, blz. 418-419, 584 t/m 587. Derde druk. Uitgave: H.Kok, Kampen 1979

Het Grote Gebod gedenkboek van het Verzet in LO en LKP, deel 2, blz. 577 t/m 588. Derde druk. Uitgave: H.Kok, Kampen 1979.

Heemkundevereniging “Leeuwen”, Beneden-Leeuwen.

Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH), Drs, Willem Smit, WCM.Smit@mindef.nl info@archieven.nl. Tel: 070-3165836 website: www.nimh.nl

490 Gevechtsverslagen en Rapporten 524022, G. Klompers, 19 blz.

490 Gevechtsverslagen en Rapporten 524023, S. Klapwijk, 8 blz.

490 Gevechtsverslagen en Rapporten 524023a, T.W. Zouteriks, 27 blz.

Collectie Krijgsgevangenen 1940-1945, Toegangsnummer: 402, Personalkarte P.W van Riel.

Bezoek aan het Nationaal Archief in Den Haag. www.gahetna.nl

17 Regiment Infanterie, 1940, Nr. Archiefinventaris: 2.13.196, Inventarisnr: 3448.

Mobilisatie Oorlogskruis: Rek – Rietmeijer, Nr. Archiefinventaris: 2.13.184, Inventarisnr.: 577.

Mobilisatie Oorlogskruis: Brey-Broekhuis, Nr. Archiefinventaris: 2.13.184, Inventarisnr.: 506.

Ordedienst Binnenlandse strijdkrachten, Nr. Archiefinventaris: 2.13.137, Inventarisnr.: 3776.

De strijd op Nederlands Grondgebied tijdens de Wereldoorlog II.

Bezoek aan de Gedachtenisskapel Stoottroepen in Beneden-Leeuwen.

Bezoek aan Nationaal Ereveld Loenen.

Bezoek aan het Philipsmonument en het Bevrijdingsmonument te Eindhoven.

Bezoek aan het oude kerkje te Waalre.

Fotomateriaal:

Familiefoto's Ad van de Wouw: blz.1, 5 en 35.

Familiefoto's Riky Coomans-Mathijssen: blz. 32 en 33.

Familiefoto's Frans Timmermans, blz. 8, 9 en 28.

R.K. Gezellenhuis, Foto: beeldcollectie www.eindhoven-in-beeld.nl , blz. 4.

Familiefoto's Cees Bouwens, blz. 9, 11 en 12.

Henk Peters: blz. 2, 3, 25, 38 t/m 41, 42, 44, 47 t/m 50, 52, 53

en de foto's vanarchieven en familiestukken.

Familiestukken:

Hiervan mocht de schrijver van dit artikel foto's maken. Deze familiestukken zijn o.a. aangeleverd in de vorm van officiële papieren, gedachtenisprentjes, mobilisatiemedaille en krantenadvertenties door: Frans Timmermans, Ad van de Wouw, Riky Coomans-Mathijssen en Tonny Bus-van de Wouw.

Mochten onbedoeld foto's zijn opgenomen waaraan ons onbekende rechten zijn verbonden, dan kan contact opgenomen worden met 't Schoor, Heemcentrum voor Udenhout en Biezenmortel. Verder staat het iedereen vrij om gedeeltes uit dit artikel over te nemen, mits met juiste bronvermelding.

Dankwoord.

Toen ik aan het schrijven van dit artikel begon, had ik het gevoel, dat ik een doos in mijn handen kreeg, waar duizend puzzelstukjes in moesten zitten, maar er slechts twintig aanwezig waren. De overige stukjes moest ik maar overal bij elkaar zien te zoeken, waarna ik de puzzel uiteindelijk zou kunnen leggen.

Dankzij interviews, de medewerking van familieleden van zowel Piet van Riel als van zijn vrouw Riek van Riel-van der Bruggen, dhr. H.Snijder, archivaris van het RHC Eindhoven, dhr. H. van Bruggen, medewerker onderzoek van het Semi-statisch Informatiebeheer van het Ministerie van Defensie en dhr. W. Smit van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie, door het doorspitten van vele (digitale) archieven en andere aanvullende informatie, zijn bijna alle stukjes gevonden en kon de legpuzzel over het leven van Piet van Riel gemaakt worden.

Het zoeken naar al deze puzzelstukjes door middel van interviews, het opsporen, raadplegen en verwerken van de vele diverse bronnen hebben een zee van tijd gekost, maar gaf me ook grote voldoening.

Allen, die op welke wijze dan ook, bijgedragen hebben om het schrijven van dit artikel mogelijk te maken, ben ik zeer erkentelijk en wil ik dan ook hartelijk danken voor hun bereidwillige medewerking.

Een groot compliment is op zijn plaats voor Gerard van Alem, die de naam van *P.W. v. Riel* op de gedenksteen in het kapelletje wist te beitelen in dezelfde stijl als de namen, die Leo Bäumlér in 1953 hierin gehouwen heeft.

Udenhout, 19 januari 2018.

Henk Peters,

namens 't Schoor, Heemcentrum voor Udenhout en Biezenmortel.

De naam van Piet van Riel, alsmede dit artikel, kunt u ook vinden op:
Google: Wiki Udenhout (Portaal:Udenhout-Tilburg Wiki.)
Kies: Personen in Udenhout.

“Een groot mens is hij,
die zijn leven geeft
voor zijn vaderland
en dus voor een ander.”

't Schoor
Heemcentrum voor
Udenhout en Biezenmortel
Aangesloten bij Brabants Heem en De Kleine Meijerij